

Vlerk

Vogelwerkgroep
Arnhem e.o.

Jaargang **31**/3 2014

Vlerk

31/3 2014

Vlerk is een uitgave van de Vogelwerkgroep Arnhem en omstreken en verschijnt viermaal per jaar. De vereniging is opgericht 10 maart 1982 met als doel de bestudering en bescherming van in het wild levende vogels. Het werkgebied ligt rondom Arnhem en beslaat het gebied tussen Zutphen, Spijk, Elst en Hoenderloo.

Redactie
Redactieadres

Jan Schoppers, Bas van Balen, Herman Boesveld, Renske Postma
Jan Schoppers, 026-4955556, vlerkredactie@gmail.com

Vormgeving

Marc de Bont, debontmarc@googlemail.com

Voorzitter

Raymond Schuurkes, 026 36 44 205, voorzitter@vogelwerkgroeparnhem.nl

Secretaris

Dick van Dorp, Rozendaalselaan 69A, 6881 LB Velp
026 84 46 704, secretaris@vogelwerkgroeparnhem.nl

Penningmeester

Eite Boonstra, 0316-332384, penningmeester@vogelwerkgroeparnhem.nl

Bestuurslid

Michaëla Povel, 06 12 12 60 73, michaelapovel@tele2.nl

Bestuurslid

Erik Lam, 0313 47 49 07, eg.lam@hetnet.nl

Ledenadministratie

Henk Tamerius, 026 84 85 409, ledenadministratie@vogelwerkgroeparnhem.nl

Contributie

Leden €15,00 per jaar (€12,50 indien per machtiging betaald)
Donateurs €15,00 per jaar
Bankrekening NL35 INGB 0003 9834 71 t.n.v. Vogelwerkgroep Arnhem e.o. te Arnhem.
Leden en donateurs ontvangen Vlerk gratis.

Losse nummers

Te bestellen door €4,00 over te maken o.v.v. "jaargang/nummer".

Website

www.vogelwerkgroeparnhem.nl

Webmaster

Henk Ruijsen, 026 36 43 736, webmaster@vogelwerkgroeparnhem.nl

Druk

Repro, Pro Persona, Wolfheze. Oplage: 325

Foto omslag

Badende Wulpen, Hondsbroekse Pleij, Westervoort, 14 januari 2014. foto: Jan Bernardus

Kopijsluitingsdatum Vlerk 2014/4:

1 december 2014

erik

Intro

Deskundigheid en publiciteit

We zijn een druk bezige Vogelwerkgroep. Zoals Rob Lensink n.a.v. ons 30-jarig jubileum meldde, zijn we van oudsher een club van tellers en turvers, met name voor natuurbeheer en -behoud. Daarvoor moeten onze vogelgegevens en ook wijzelf zichtbaar zijn. Niet alleen voor de belanghebbende instanties, maar ook voor de maatschappij, waar veel burgers als vogelliefhebbers tussen zitten. Niet wij allemaal hoeven als deskundigen te tellen en te turven, ook zij die waarnemen en genieten dragen hun steentje bij.

Hoe brengen wij onze tel- en turfresultaten herkenbaar naar buiten en wie zijn de gebruikers en afnemers? Dat doen we op vele manieren waarbij wij ons enthousiasme en onze deskundigheid tonen, alsook het feit dat we genietters zijn. Een aantal voorbeelden wil ik graag kort duiden.

Tellen en turven gebeurt veelal door de meer ervaren vogelaars, die vaak werken in een groter onderzoekskader van bv. Sovon, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, lokale en regionale overheden. Zij rapporteren daar meestal ook over of de gegevens komen in een groter databestand. Ook particuliere terreineigenaren vragen regelmatig om onze tellers.

Voor natuurbescherming en -beheer zijn we ook aangesloten bij diverse "groene groepen". Specifieke vogelkennis en -gegevens kunnen dan ingekaderd worden aangeleverd. Ook burgers kloppen regelmatig aan op onze website.

We tonen en delen onze kennis ook in de Vlerk en die wordt toegezonden aan ca. 40 externe ook (publieke instanties) en we hebben natuurlijk regelmatig (semi)-openbare avonden, waarbij wij liefhebbers en deskundigen uitnodigen. De laatste was de Gelderse Vogelaarsdag eind september. Wat we steeds vaker doen is ook de pers en de media op de hoogte stellen van opvallende gebeurtenissen of waarnemingen. Daarom worden we ook steeds vaker gevraagd om iets te vertellen op TV en radio en in de krant. Dit jaar over de Nationale Vogelweek, de Nationale tuinvogeltelling, de Bruine Klauwier, de Flamingo's in Netterden, de Slechtvalk in Presikhaaf en de Ooiveaars op trek.

Op bovenbeschreven wijze is er een nuttige wisselwerking tussen onze deskundigheid en publiciteit en laten we zien, dat er met vogels veel te beleven en te genieten is ... en dat houdt ons nuttig bezig!

Raymond Schuurkes
voorzitter@vogelwerkgroeparnhem.nl

Verwachte verschijningsdatum volgende Vlerk: eind december 2014

Van de redactie

Weer een goed gevulde Vlerk

De vakantie zit erop en we staan aan het begin van het winterseizoen. Vaak spannend, andere soorten, mooie trek en wintergasten. We hebben weer een dikke Vlerk met een aantal leuke artikelen als opwarmer voor het komende seizoen. Greta heeft de resultaten van de watervogeltelling van de Kievit en de Wulp op een rij gezet. De Kievit zit al lang in de min maar recent de Wulp ook. Hoe komt dat? Met de komende Internationale Steltloperstelling ook een oproep om vooral alle binnendijkse gebieden geteld te krijgen in oktober en november. In het verlengde daarvan een artikel van Dick over zijn fascinatie voor slapende Wulpen. Ruim een jaar lang heeft hij de slaapplekken geteld rondom de IJsselkop. Dick stelde de invloed vast van hoog water en de Westervoortse kermis op de Wulp en speculeert over de

windmolens die gepland zijn. Marc geeft ons een inkijkje in zijn woonwijk aan de hand van een broedvogeltelling die hij vier jaar heeft gedaan.

Naast de Ringterugmeldingen, het vervolg van de Big Year van Robert ook weer de nodige aankondigingen van excursies maar ook verslagen. Ook oproepen en een goed gevulde agenda. Wil je iets schrijven laat het de redactie weten, we helpen je graag.

Veel plezier in het veld en laat ons weten wat je boeit.

Namens de redactie,

Jan Schoppers
vlerkredactie@gmail.com

Foto: Dick van Dorp

Deel van het bestuur tijdens de heisessie, Rozendaalse Veld, begin juli 2014

Bestuursmededelingen najaar 2014

Het bestuur komt jaarlijks 5 à 6 keer bijeen. In september is dit jaar de vierde keer geweest. Deze zomer hebben we (ook letterlijk) een heidesessie gehad, zoals de foto laat zien. Tijdens de vergaderingen worden de lopende en actuele zaken doorgenomen. De planning van activiteiten en projecten, en ook de ontwikkeling en financiën van onze vereniging. Net zoals zo vaak geldt ook hier: urgente en belangrijke zaken eerst, en daarom blijven enkele wat langlopende zaken vaak wat langer liggen. Daarvoor zoeken wij dan ook menskracht (zie oproep hierna).

Onlangs hebben we de volgende onderwerpen besproken:

- Laatste loodjes voor de Gelderse Vogelaarsdag op 27 september.
- De winteragenda 2014-2015 met ledenavonden en lezingen. Daarmee de zichtbaarheid en herkenbaarheid vergroten.
- Verandering in bestuur door stoppen voorzitter en penningmeester. Welke mogelijkheden zijn er? Waar leggen we de accenten op? Zijn er tijdelijke oplossingen mogelijk?
- Realisatie meerjarenplan 2012-2015 en Meerjaren financieel plan. Betere balans brengen tussen haalbaarheid en beschikbare menskracht, en tussen inkomsten en uitgaven. Zie ook oproep op de volgende bladzijde.
- Financiën en leden. Om inkomsten en uitgaven in balans te houden is (als uitwerking van de Algemene Ledenvergadering) besloten om m.i.v. 1 januari de Vlerk ook digitaal ter beschikking te stellen en om

leden die hun contributie nog niet betaald hebben op 1 november voorlopig geen Vlerk meer toe te sturen.

- In gang zetten van voorbereidend werk voor Digitale Avifauna. Met name bewerkbaar en bruikbaar maken van oude waarnemingen en oude onderzoeken en artikelen.
- Nieuwe vogelcursus 2015. Aangepaste vorm op basis van ervaringen en het succes in 2014.
- Eenduidig digitaal vastleggen en verantwoorden van de grenzen van ons werkgebied, gekoppeld aan waarneming.nl. Zie ook elders in deze Vlerk.

Raymond Schuurkes
voorzitter@vogelwerkgroeparnhem.nl

Deel van het bestuur tijdens de heidesessie, Rozendaalse Veld, begin juli 2014

Vrijwilligers en hulp gezocht!

Zoals gemeld op de Algemene Ledenvergadering is er extra menskracht nodig om onze plannen en ambities (zie Ontwikkelplan 2012-2015 op website) concreet uit te werken en onze vereniging levendig te houden. De letter W in de afkorting VWG staat voor Werk en het is dan ook logisch dat er regelmatig ruimte ontstaat voor onze leden om zowel structureel als incidenteel bij te dragen aan verschillende soorten werkzaamheden.

Versterk onze club en doe ook mee, het bestuur zal je hierbij helpen. Meer informatie kun je bij de secretaris verkrijgen.

Momenteel is er behoefte aan extra menskracht voor de volgende taken, activiteiten en klussen:

Vaste taken/functionies

- Coördinator Ruimtelijke Ordening & Planning (RO&P). Je treedt op als trekker binnen ons werkgebied en houdt bouwplannen voor infrastructuur, wonen en werken en recreatie in de gaten. Zo nodig onderneem je actie om het vogelbelang te behartigen, in samenwerking met anderen (zoals de Gelderse Milieufederatie of omwonenden). De afgelopen jaren zijn we op ad-hocbasis betrokken geweest bij de doortrekking van de A15, de herinrichting van de Havikerwaard, Meinerswijk en Park Lingezen.
- Lid van het Groenforum van de gemeente Arnhem. Het Groenforum is een klankbordgroep van verschillende groene organisaties, die de gemeente gevraagd en ongevraagd adviezen over het groenbeheer geeft. De VWG is nu agenda-lid.
- Wetlandwacht voor Vogelbescherming

Nederland in de Gelderse Poort Noord (Rijnstrangen). In deze functie ben je de "ogen en oren" van natuur- en vogelbescherming in dit belangrijke moerasgebied.

- Vaste (Sovon-)teller van watervogels. Er zijn tellers nodig op de riviertrajecten Arnhem-Zutphen en Zutphen-Deventer. Elke maand – zolang de "r" in de maand is – worden de watervogels (ganzen, eenden, steltlopers) in de uiterwaarden van de grote rivieren geteld in vaste telgroepjes. Daar ben je dan onderdeel van.

Extra menskracht gewenst

In algemene zin kun je jouw specifieke kennis en kunde aanbieden door bij te dragen aan: onderhouden van de website en Facebookpagina, verzorgen van publiciteit, geven van vogelcursussen, het leiden van excursies, bijdragen aan nestkastenonderzoek (verschillende projecten), meedoen met broedvogelinventarisaties in het voorjaar (diverse gebieden).

Klussen voor de winterdagen

Daarnaast zijn er typische klusjes voor de donkere winterdagen. We willen onze verzamelde kennis en onderzoeken en artikelen ook graag digitaal toekomstproof maken en vooral ook vindbaar en toegankelijk. Er ligt al veel klaar en een indexeringsstelsel zou erg prettig zijn. Met name de verschillende dossiers met gegevens en artikelen (Vlerk, secretariaat, relaties) verdienen een actualisatieslag en modernisering. Het bestuur zal je hierbij helpen.

Namens het bestuur,

Dick van Dorp, secretaris
secretaris@vogelwerkgroeparnhem.nl

Tellen in je eigen wijk. Broedvogels in een deel van Heseveld

Dit artikel is eerder geplaatst in de Mourik (2014/1).

Inleiding

Sinds 2008 woon ik weer (na een aantal jaren afwisselend in de Tropen en in Nederland te hebben gewoond) aan de Oude Graafseweg in de wijk Heseveld te Nijmegen. Al langere tijd wilde ik wel eens weten, welke broedvogels er in die groenstrook en dus om het huis zouden broeden. Om welke soorten zou het gaan en in welke aantallen? Broedt die Groene Specht nu wel in de groenstrook of niet? Kortom, ik moest maar eens gaan tellen. In 2010 heb ik eindelijk besloten om de daad bij het woord te voegen en heb ik een BMP-A plot gemaakt. Dit artikel is een samenvatting

van de resultaten van vier jaar tellen. Voor een rapport met verspreidingskaarten zie de Bont (2013).

Het gebied

Mijn woning is gelegen in de groenstrook, die zich tussen de Graafseweg en de Oude Graafseweg bevindt (Figuur 1). Vroeger was dit onderdeel van het bosgebied aan de grens van Nijmegen aan de uitvalsweg naar de stad Grave in Noord-Brabant. In 1975 werd de Graafseweg gesplitst in twee delen en hierdoor veranderde dit stukje Nijmegen nogal van karakter. De Oude Graafseweg loopt in het begin nog zoals het lang geweest is, maar liep vroeger door naar de Dennenstraat. Tegenwoordig loopt

Figuur 1, Onderzoeksgebied in de Nijmeegse wijk Heseveld, ten zuidwesten van het centraal station Nijmegen

Foto 1. Augustijnenbos, 28 april 2013

deze straat dood op de Graafseweg en is de Graafse Ringweg nog een herinnering aan de oude verbinding (Roodenburg 2014).

Omdat alleen de groenstrook te klein zou zijn voor een BMP-telling, heb ik besloten om ook een stuk van de wijk mee te gaan tellen. Ik had echter niet zo'n zin om een groot stadsplot te maken en heb dus de grootte minimaal gehouden op 20,5 hectare. De zuidgrens wordt gevormd door de Graafseweg, de oostgrens door de Wolfkuilseweg, de noordgrens door de Boksdorstraat en de westgrens door de Daniëlsweg. Hierdoor vormt de groenstrook ongeveer een derde van het totale oppervlakte (Figuur 1).

De groenstrook wordt voornamelijk gevormd door het Augustijnenbos (Foto 1) en het

terrein van de VvE Berkenoord (gebouwd in 1991). In 2003 is in het Augustijnenbos het wooncomplex Dennendaal gebouwd. Verder bestaat de wijk uit een mix van oude woningen langs de Oude Graafseweg en bijvoorbeeld de Klimopstraat, en nieuwe woningen langs de Berberisstraat. Een karakteristiek stukje wijk ligt tussen de Vuurdoornstraat en de Klimopstraat en wordt ook wel Jerusalem genoemd. Deze woningen lijken wat op blokkendozen en zijn volgens het Engelse Airey-systeem gebouwd (Foto 2).

De wijk is door de vele aanwezige, soms oude tuinen en de groenstrook erg groen. Er staan veel oude eiken, beuken, acacia's en esdoorns. In de wijk staan op veel plekken struiken, maar ook bomen van verschillende soort en grootte. Verder valt op, dat zowel in de wijk als in het Augustijnenbos veel nestkasten hangen.

Telmethode

De telling is uitgevoerd volgens de BMP-stadsvogels-methode. Omdat het gebiedje zo klein is, heb ik besloten om elke ronde twee omlopen te maken waarbij ik de eerste omloop alleen de vroege soorten zoals Roodborst en Merel tel, en in de tweede omloop de andere soorten. Hierdoor is het altijd waken voor dubbel tellingen, maar door een enkele omloop te maken zou ik veel soorten missen.

Elk jaar heb ik in elk geval minimaal 5 vroege ochtendtellingen gedaan, een dagtelling en een avondtelling. Dit is qua aantal tellingen aan de lage kant, maar heb ik zelf als voldoende beschouwd. Tijdens de dagtelling werd in alle gevallen met name gekeken naar de Spreeuw en Grote Bonte Specht. De avondtelling was voornamelijk bedoeld voor

Foto 2. Jerusalem, 28 april 2013

de Gierzwaluw. Omdat ik in het voor uilen meest gunstige stuk woon, heb ik eigenlijk geen speciale nachtronden gedaan, omdat ik de eventueel aanwezig Bosuilen vanuit mijn bed kan horen roepen (wat in het najaar/winter van 2011/12 ook het geval was, maar dit leidde niet tot een territorium).

Het weer

Omdat ik in het telgebied woon heb ik altijd kunnen tellen bij gunstig weer. Wel waren de jaren erg verschillend wat temperatuur betreft, waarbij vooral het voorjaar van 2013 erg opviel door de aanhoudende koude.

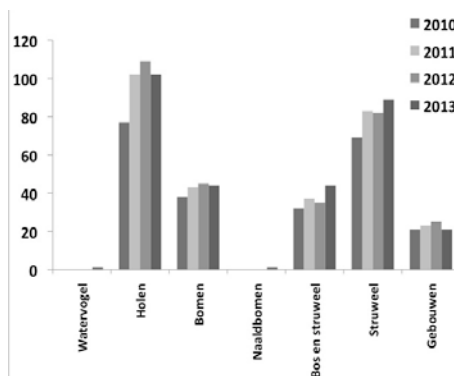
Resultaten

Aantal soorten en territoria

Het aantal soorten en territoria verraste me wel. In de vier jaar tellen werden in totaal 33 soorten geteld. Elk jaar kwam er wel een soort bij of viel er een soort af. Zie voor een overzicht Tabel 1. Het aantal soorten was

in 2010 het laagst met 26. Daarna werden er resp. 29, 28 en 31 soorten geteld over de jaren 2011, 2012 en 2013. Gemiddeld werden dus 29 soorten per jaar geteld.

Het aantal territoria fluctueerde meer, met resp. 237, 288, 296 en 302 territoria. Gemiddeld waren dit 281 territoria, anders gezegd 14 territoria per hectare.

Figuur 2. Aantal territoria per broedbiotoop

Soort	2010	2011	2012	2013	Broedbiotoop
Wilde Eend	0	0	0	1	Water/moeras
Stadsduif	0	0	0	1	Gebouwen
Holenduif	3	3	2	2	Holen
Houtduif	24	31	25	34	Bos en struweel
Turkse Tortel	20	20	24	22	Bomen
Gierzwaluw	4	6	3	7	Gebouwen
Groene Specht	1	1	1	1	Holen
Grote Bonte Specht	3	3	4	6	Holen
Winterkoning	7	8	8	10	Struweel
Heggenmus	9	10	8	10	Struweel
Roodborst	6	7	8	9	Struweel
Merel	38	44	47	46	Struweel
Zanglijster	3	2	4	2	Bos en struweel
Grote Lijster	0	1	1	2	Bomen
Zwartkop	7	10	9	11	Struweel
Tjiftjaf	5	4	5	8	Bos en struweel
Fitis	1	1	0	0	Struweel
Goudhaan	0	0	0	1	Naaldbomen
Staartmees	1	1	1	1	Struweel
Pimpelmees	17	23	30	26	Holen
Koolmees	24	25	30	24	Holen
Boomklever	3	6	4	6	Holen
Boomkruiper	3	4	8	6	Holen
Gaai	2	3	3	2	Bomen
Ekster	7	8	8	9	Bomen
Kauw	20	32	26	30	Gebouwen
Zwarte Kraai	3	5	3	2	Bomen
Spreeuw	3	5	4	1	Holen
Huismus	17	17	22	13	Gebouwen
Vink	6	5	6	5	Bomen
Groenling	0	2	1	2	Struweel
Putter	0	0	1	0	Bos en struweel
Appelvink	0	1	0	2	Bomen
Totaal aantal soorten	26	29	28	31	
Totaal aantal territoria	237	288	296	302	

Tabel 1. Aantal territoria per jaar.

Om wat meer te kunnen zeggen over welke soorten vogels er nu broeden heb ik gekeken naar het broedhabitat. Dit is gebaseerd op Sierdsema (2013). In Tabel 1 is niet alleen het aantal soorten weergegeven per jaar, maar ook aangegeven in welke groep ze zijn ingedeeld. Voor een grafische weergave (Figuur 2). Ik zal hierna afzonderlijk de groepen bespreken en daarbij op een aantal

soorten individueel ingaan.

Watervogels

Hierover kan ik kort zijn. Pas in 2013 was er met regelmaat een paartje Wilde Eenden te vinden in en bij de vijver op het terrein van de VvE Berkenoord (Foto 3). Dit paar is niet tot broeden gekomen vanwege bewuste verstoring door de bewoners. Men vertelde

Foto: Marc de Bont

Foto 3: Vijver op terrein van VvE Berkenoord, 28 april 2013

mij dat in het verleden ook al wel eens een Wilde Eend had gebroed en dat daarna de eend met jongen en al door de wijk zwierf, waarbij alle kuikens doodgereden werden. Dit wilde men voorkomen.

Holenbroeders (bomen en nestkasten)

Deze groep bestaat uit zeven soorten die elk jaar allemaal werden gevonden. In totaal ging het om 77 tot maximaal 109 territoria (resp. 32 tot 37 procent van het totaal aantal gevonden territoria in het betreffende jaar). Het laagste aantal werd in 2010 gevonden wat voor een groot deel op conto van het relatief geringe aantal Pimpelmezen (17 territoria) komt. Waarschijnlijk is de soort in dat jaar wat onderteld, want de jaren daarna lagen de aantallen ruim boven de 20 territoria.

De twee talrijkste soorten in deze groep zijn de Koolmees en de Pimpelmees. Redenen hiervoor zijn de oude aanwezige bomen

in de groenstrook en het grote aantal aanwezige nestkasten in de aangrenzende wijk. Hierdoor kunnen sommige soorten in hoge dichtheden voorkomen. In het Augustijnenbos werden bijvoorbeeld in 2012 twee bezette nestholten van de Grote Bonte Specht gevonden op ongeveer 70 meter uit elkaar. De vogels zelf kunnen ook in de wijk foerageren en zijn dus voornamelijk voor het broeden op de groenstrook aangewezen. Met zes territoria is deze specht geen zeldzame verschijning in de wijk. Ook de Pimpelmees kan op kleine afstanden van elkaar broeden zoals de twee paartjes die op amper 25 meter van elkaar hun nestje bouwden. Het ene zat in de nestkast, die aan onze vensterbank hangt, het andere zat in een nestkast, die net buiten het raam hangt van onze buurman aan de andere kant van het gebouw.

Leuk is de Groene Specht, die elk jaar aanwezig is. In 2013 heeft het paartje met

zekerheid gebroed in het Augustijnenbos, de jaren daarvoor waarschijnlijk ook, maar toen werden geen jongen gehoord. Ee, aanvullende waarneming: in 2014 heeft deze soort met zekerheid succesvol gebroed in het bosje vlak bij ons appartement. Het jong zat in week 25 met regelmaat te roepen in één van de eiken naast het huis. Deze mobiele vogel zal voor zijn voedsel ook gebruikmaken van de oude begraafplaats aan de zuidkant van de Graafseweg, net buiten het telgebied en ook verderop in de wijk naar het noorden en westen.

De Spreeuw is de grote verliezer, want werden er in 2011 nog vijf territoria vastgesteld, in 2013 was het sprokkelen met maar één territorium. Dit past in het landelijke beeld, want niet voor niets is de Spreeuw de soort van het jaar 2014.

Bomenbroeders

Deze groep bestaat uit vijf (2010) tot zeven (2011 en 2013) soorten met in totaal 38 (2010) tot 45 (2012) territoria. Percentueel gezien is er weinig variatie per jaar, namelijk 15-16 procent. Er zijn in deze vier jaren ook geen grote veranderingen geweest in het aantal aanwezige grote bomen. De grootste variatie werd gevonden bij de Zwarte Kraai, waarvan aantallen gevonden werden van twee tot vijf. Onduidelijk is wat hier de oorzaak van is.

Opvallende soort in deze categorie is de Appelvink. In 2011 en 2013 werd de soort vastgesteld met resp. één en twee territoria. Het is goed mogelijk, dat de Appelvink daadwerkelijk broedde in het Augustijnenbos in sommige jaren, omdat er grote eiken aanwezig zijn, maar ook een grote conifeer. Maar het zou evengoed mogelijk zijn, dat

de soort alleen vroeg in het jaar aanwezig was om de zaden van de taxus te eten en elders gebroed heeft, bijvoorbeeld in het niet al te veraf gelegen Goffertpark. Het aantal zangwaarnemingen was wel voldoende om tot het vaststellen van territoria te komen.

Naaldboombroeders

Er valt maar één soort in deze groep, de Goudhaan. In het Augustijnenbos staan een aantal taxusbomen en nog wat andere naaldbomen en coniferen. Het is verder voornamelijk loofbos. Elk voorjaar worden voor de datumgrens Vuurgoudhaantjes gehoord en hier heb ik ook extra op gelet. Met enige verbazing werd deze soort niet gevonden, maar er was in 2013 wel een territorium van de Goudhaan.

Bos- en struweelbroeders

In deze groep zijn soorten ingedeeld, die zowel in de bomen als in het struweel kunnen broeden. Er werden drie tot vier soorten gevonden. Hiervan is de Houtduif de algemeenste soort met 24 (2010) tot 34 (2013) territoria. De Zanglijster werd met twee (2011 en 2013) tot vier (2012) territoria gevonden. Dit kan te maken hebben met het kleine onderzoeksgebied, waardoor het ene jaar het territorium binnen de grenzen valt en het andere jaar er net buiten. De Putter werd alleen in 2012 gevonden. De Tjiftjaf was daarentegen goed vertegenwoordigd in 2013 met maar liefst acht territoria. Zou dit met het iets koudere voorjaar in 2013 te maken hebben gehad?

Struweelbroeders

Deze groep is samen met de holenbroeders het best vertegenwoordigd wat niet zo vreemd is gezien het grote aantal struiken in de wijk en het Augustijnenbos. Het percen-

tage getelde territoria was 28-29 procent. De soort die er met kop en schouders bovenuit steekt is de Merel met het aantal territoria variërend van 38 (2010) tot 47 (2012). Het is de algemeenste soort in het telgebied. Tijdens de tellingen viel op, dat er in het Augustijnenbos overdag veel merels foerageerden, vaak gebroederlijk naast elkaar. Veel van deze vogels vlogen vanuit de wijk de groenstrook in om aldaar naar voedsel te zoeken op de bosbodem.

Naast de Merel is er nog een viertal soorten, die opvallend aanwezig zijn, te weten de Heggenmus, Roodborst, Winterkoning en Zwartkop. Alle zijn stabiel aanwezig met zes tot elf territoria per jaar. De Fitis is net als de Appelvink een beetje een twijfelgeval. In 2010 en 2011 werd vroeg in het seizoen, net na de datumgrens, een zingend mannetje gehoord wat leidde tot een territorium. In 2012 en 2013 was dit niet het geval, waardoor de soort toen niet werd vastgesteld.

Gebouwenbroeders

Dit is een kleine groep van drie soorten te weten Stadsduif, Gierzwaluw en Huismus. De eerste was een nieuwkomer in 2013, er werd toen een territorium vastgesteld bij de in de wijk aanwezige lagere school. De Gierzwaluw werd ieder jaar waargenomen en het aantal territoria is vastgesteld aan de hand van het aantal in de avond aanwezige paartjes, die duikvluchten uitvoerden in Jerusalem. Tot mijn verbazing vond ik daar al in 2010 nestelende Gierzwaluwen, waarvan één paartje het dak in vloog via een gat achter de regenpijp. In 2013 wist ik een vogel te fotograferen, die in de vroege ochtenduren (het was nog aardig donker) tegen de regenpijp aanhing bij de opening van zo'n

gat (zie de Bont (2013), pagina 5). Het aantal territoria varieerde van drie tot zeven. De Huismus werd vastgesteld in twee kleine kolonies, één in de noordoostelijk hoek langs de Boksdooornstraat en de tweede bij de lagere school op de hoek van de Vuurdoornstaat en de Berberisstraat. In de eerste twee jaren werden 17 territoria vastgesteld. In 2012 steeg dit aantal tot 22, maar in 2013 waren er ineens nog maar dertien. Dit zou met de strenge winter te maken kunnen hebben.

De Kauw heb ik ook in deze groep ingedeeld, maar had ook bij de holenbroeders kunnen staan. De soort broedt voornamelijk in de schoorstenen verspreid door de wijk, maar broedt ook in een aantal grote holle beuken of eiken, altijd geclusterd. Het is met 20 (2010) tot 32 (2011) territoria een van de algemeenste soorten in het telgebied. Alle territoria zijn vastgesteld aan de hand van het aantal paren aanwezig bij nestholtes.

Afwezige in de wijk is de Zwarte Roodstaart. Deze is geen enkele keer vastgesteld en schijnt al jaren uit de wijk verdwenen te zijn ondanks de aanwezige broedmogelijkheden (pers. mededeling H. Wegman).

Nabespreking

Uit het bovenstaande blijkt, dat een telling in je woonomgeving erg leuk kan zijn. Misschien heb ik het geluk om een mooie groenstrook in het onderzoeksgebied te hebben, maar ook het aantal vogels, dat in de wijk werd vastgesteld, liegt er niet om. Opvallend blijven natuurlijk wel de Groene Specht, Grote Lijster, Appelvink, Goudhaan en het aantal Grote Bonte Spechten dat werd vastgesteld. De afname van de Spreeuw werd ook vastgelegd, evenals die van de Huismus

in het laatste jaar.

Bijkomend is, dat je de eigen wijk goed leert kennen. Waar hangen nestkasten, waar is het echt groen, waar bevinden zich struiken, wanneer en waar moet ik opletten voor welke vogel, etc. , maar ook dat sommige soorten erg dicht bij elkaar kunnen broeden zoals werd vastgesteld bij Grote Bonte Specht en Pimpelmees.

Toekomst

Hopelijk lukt het om ook in de komende jaren mijn eigen woonomgeving te blijven tellen. Dat is mede afhankelijk van telinspanningen elders. Met een vast werkschema valt het niet mee om altijd maar weer vroeg op te staan, vooral niet als je meerdere gebieden telt, van het weer afhankelijk bent en niet kunt schuiven met werkdagen. Dat er veranderingen zullen worden vastgesteld sluit ik niet uit, omdat er op het terrein van VvE Berkenoord een aantal oude zieke bomen zijn geveld i.v.m. gevaar van omvallen. In deze bomen zaten alle jaren broedende

Kauwen en Grote Bonte Spechten. Daarnaast is in 2013 een tehuis gebouwd op het terrein van de voormalige woningen van de paters naast de Boskapel. Hiervoor is een aantal bomen gekapt, maar het verstoringseffect van de bewoning aldaar zal nog moeten blijken. Kortom: uitdaging genoeg. Nu nog vroeg op.....

Marc de Bont
debontmarc@googlemail.com

Literatuur

de Bont, M. 2013. Broedvogelinventarisatierapport te Heseveld, Nijmegen.

<http://www.vogelwerkgroepnijmegen.nl>.

Roodenburg, H. 2014. Verdwenen en veranderde stratenlopen.

<http://www.noviomagus.nl/Specials/Stratenloop/Wolfskuil.htm>.

Sierdsema H. 2013. Standvogelindicator Eindhoven. SOVON-rapport 2013/34. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Wulpenslaapplaats, Bergerden, 21 augustus 2010

Pleisterende Kieviten en Wulpen in het oostelijk rivierengebied

Kievit (*Vanellus vanellus*) en Wulp (*Numenius arquata*) brengen de winter door in het oostelijk rivierengebied. Dankzij de watervogeltelling is er kennis over seizoenspatroon en aantalsverloop. In dit artikel de resultaten van bijna 40 jaar tellen en ook de vraag hoe volledig het beeld is.

Materiaal, methode en gebied

Vanaf midden jaren zeventig zijn in het oostelijk rivierengebied Kievit en Wulp en andere watervogels maandelijks (september-april) geteld in het kader van de watervogeltelling. Deze telling wordt uitgevoerd langs en op zoete en zoute wateren, zoals het IJsselmeergebied, de grote rivieren, meren en plassen in waterrijke delen van Nederland, het Waddengebied en het Deltagebied. De gegevens worden verzameld door vrijwilligers, waaronder leden van de VWG Arnhem en omstreken. In de omgeving zijn ook telgroepen uit Wageningen, Doesburg en Zutphen actief. De gegevensverwerking wordt nu door Sovon Vogelonderzoek Nederland samen met Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gedaan. De telreeksen vanaf seizoen 1975/1976 tot en met seizoen 2013/2014 van Kievit en Wulp zijn beschikbaar gesteld door Sovon. Het oostelijk rivierengebied omvat de Rijn van Spijk tot aan Heteren en de IJssel ten zuiden van Zutphen. De werkwijze is beschreven in Hornman et al. (2012). De verklaring van de aantalsveranderingen is te vinden in de jaarlijkse rapportages Watervogels in Nederland (Hornman et al. 2013).

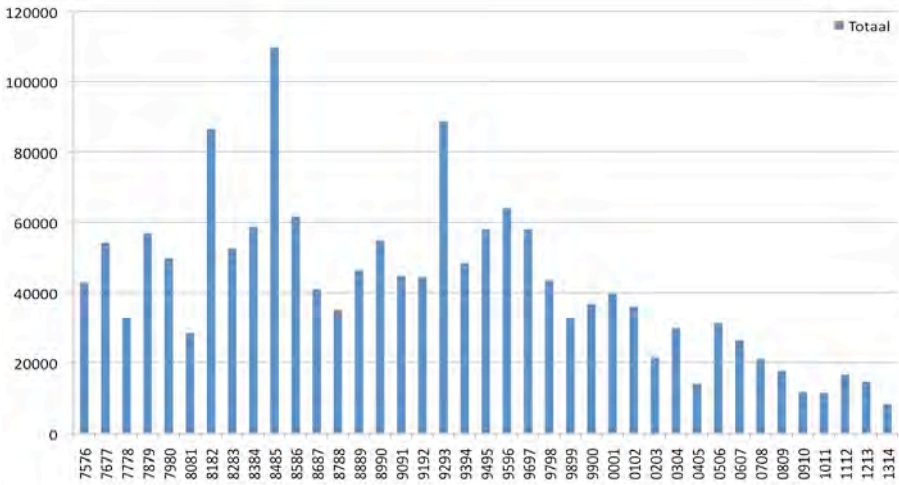
Kievit

Kieviten uit Noord-Duitsland, Midden-Europa komen in de zomer naar Nederland. Later krijgen ze gezelschap van vogels uit West-Rusland, Fenno-Scandinavië en Denemarken. Nederlandse broedvogels en een deel van bovenvermelde vogels trekken verder richting het Iberisch schiereiland of de Britse eilanden. In september en oktober bereikt het aantal Kieviten in Nederland en in het oostelijk rivierengebied het maximum. In een droge herfst zijn de wormen en andere bodemdieren onbereikbaar in de harde droge grond en zoeken de vogels vochtiger gebieden op. Als de vorst invalt, vertrekken de Kieviten in zuidelijke richting. Als de uiterwaarden in de winter onderlopen door hoog water, zoeken de Kieviten, samen met Kokmeeuwen, de “vloedlijn” op omdat de regenwormen daar aan de oppervlakte komen.

Aantalsverloop

Het totaal aantal Kieviten dat van september tot en met april is gezien tijdens de watervogeltellingen neemt sinds eind jaren negentig geleidelijk af. Daarvoor weken de aantallen in het oostelijk rivierengebied niet af van de landelijke trend. September 1984 leverde de hoogste aantallen. Die herfst was droog, maar december was weer natter met bijna evenveel vogels als in september. Seizoen 1992/1993 was landelijk gezien het beste jaar voor pleisterende Kieviten, net als in het oostelijk rivierengebied.

Vanaf eind jaren negentig is het aantal Kieviten in het oostelijk rivierengebied sterk gedaald. De totalen op landelijk niveau

Figuur 1. Totaal aantal Kiebiten per seizoen in het oostelijk rivierengebied 1975/76-2013/14. (seizoen: sept 1975-april 1976 = 7576)

vertonen een dalende tendens en de trendlijn is ook licht dalend. De soort is in de Zoete Rijkswateren (Randmeren en Rivierengebied) sterk achteruit gegaan. De vogels hebben zich verplaatst naar het Waddengebied en de Delta. Die ontwikkeling heeft zich ook voorgedaan bij de Goudplevier (Kleefstra et al. 2014).

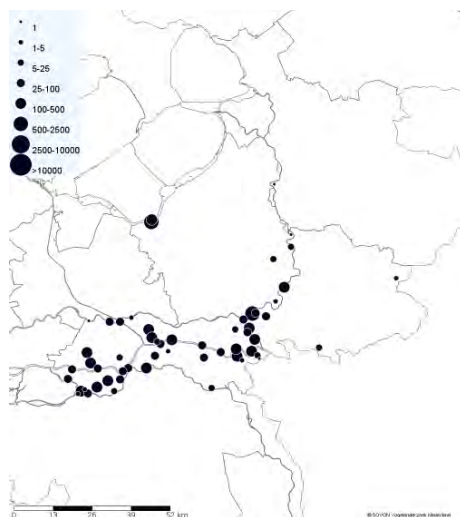
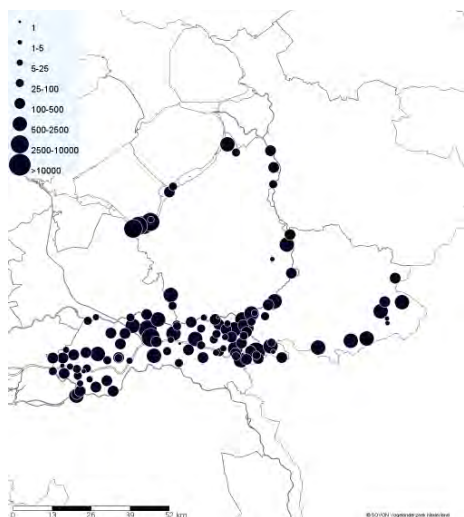
Veranderingen

Dertig jaar geleden lag het seizoensmaximum in drie piekjaren van het oostelijk rivierengebied in het najaar (september-november) tussen 30.000 en 80.000 Kiebiten. De jongste drie seizoenen waren het er stukken minder. In seizoen 2013/2014 telden we in totaal slechts 8.351 Kiebiten langs de rivieren. Het landschap is sinds de jaren zeventig veranderd. Het landbouwgebied is kleiner geworden door de aanleg van wegen en door bouw van huizen en bedrijfsgebouwen. Het structuurrijke grasland heeft geleidelijk plaats gemaakt voor egaal bemest groen

grasland. Dit snel- en doorgroeende gras is ook in het winterhalfjaar te hoog voor oogjager Kiebit die zijn prooi daarin niet kan vinden. Bovendien is het waterpeil verlaagd zodat zware machines langer gebruikt kunnen worden. De bodemdieren zitten nu dieper in de harde droge bodem waardoor Kiebiten de prooi niet meer kunnen bereiken. Er zijn parallellen tussen het aantalsverloop van Kiebit en Goudplevier. Laatstgenoemde wordt na de eeuwwisseling in kleine aantallen vastgesteld in het oostelijk rivierengebied en in sommige seizoenen helemaal niet meer. De Goudplevier heeft net als de Kiebit structuurrijke graslanden nodig en is ook een oogjager. De veranderingen in de graslanden hebben ertoe geleid dat Goudplevier en Kiebit nattere gebieden in de Delta en in Noord-Nederland hebben opgezocht (Van Hoorn 2013 en Kleefstra et al. 2014).

Verspreiding

In de jaren tachtig waren Havikerwaard, Fraterwaard, Cortenoever, Huissense

Figuur 2. Verspreiding van Kievit (links) en Wulp (rechts) in Gelderland in oktober en november 2008. (Bron: Sovon).

Waarden noord en omgeving Rijnstrangen geschikte gebieden voor de Kievit (Vogel 1991). In figuur 2 is de verspreiding weergegeven tijdens de laatste internationale stellopertelling in oktober en november 2008. De vijf gebieden met de hoogste aantallen waren Brug Westervoort-Mandela-brug (2500), Velperwaard (1500), Netterdense Broek (805), Rijkerswoerd Huissen (800) en Drie Dorpen Polder (550).

In september, oktober, november 2013 zijn via waarneming.nl één of meer groepen van meer dan 200 Kieviten gemeld uit de volgende gebieden:

IJssel: Hondsbroekse Pleij, Ellecom Loenense Middelwaard, Cortenoever, Bronkhorster Waarden, Tichelbeekse Waarden.

Rijn: Aerdt Kleine Gelderse Waard, Babberich buitengebied Oude Rijn, Jezüietenwaay, Drielse Rijndijk.

Binnendijks: Netterdense en Azewijnse Broek, Rouvenen, Kassengebied Bergerden,

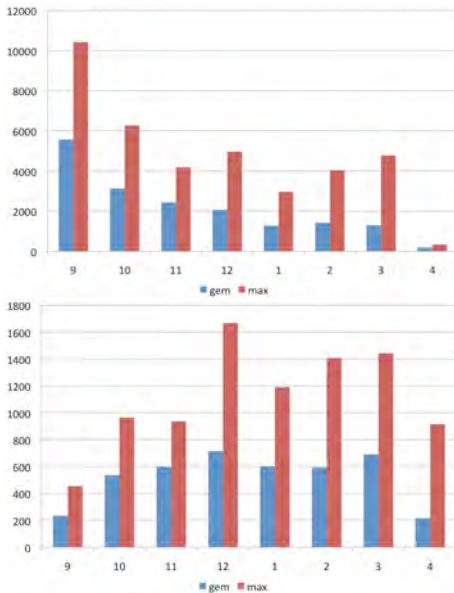
Schuytgraaf, Homoet, Soerense Broek, Eerbeekse Hooilanden.

Het IJsselgebied is een belangrijke pleisterplaats. Het betreft open gebieden waar voedsel is en ruimte om te rusten. Het reservaat Cortenoever is niet meer geschikt, het voormalige grasland is verruigd als gevolg van ander beheer. De buitendijkse omgeving van Cortenoever met akkers en grasland is wel geschikt.

De binnendijkse gebieden spelen een belangrijke rol. Het Netterdense en Azewijnse Broek en Rouvenen herbergen de grootste groepen. Kassengebied Bergerden en woonwijk Schuytgraaf hebben beide water en slik met weilanden op vliegafstand.

Alle Kieviten geteld?

De tellers van de binnendijkse ganzen- en zwanentelling noteren ook andere soorten zoals Kievit en Wulp. De midwintertelling in januari omvat meer binnendijkse gebieden dan de ganzen- en zwanentelling en is

Figuur 3. Seizoensverloop, gemiddeld en maximum aantal per maand (sept-april) van Kievit en Wulp in oostelijk rivierengebied 2004/05-2013/14. Maxima zijn voornamelijk gevonden in de eerste 3 jaar.

gericht op alle watervogels en steltlopers. De aantalspiek van het najaar is dan al voorbij. Daarnaast kan het zijn dat er vogels gemist worden omdat de telroute van de watervogeltelling niet langs een foerageergebied kan lopen. Hierbij denk ik aan Kieviten die soms op en bij kribben zitten. Echter, het eventueel missen van die vogels gebeurt altijd al, dus op de trend zal het nauwelijks effect hebben. In oktober en november 2014 staat de vijfjaarlijkse internationale steltloper telling gepland. Dit is een mooie gelegenheid om bovengenoemde en andere binnendijkse gebieden te tellen.

Wulp

Het oostelijk rivierengebied speelt buiten het broedseizoen een bescheiden rol voor de Wulp. Deze grote steltloper met de lange snavel heeft dan een voorkeur voor

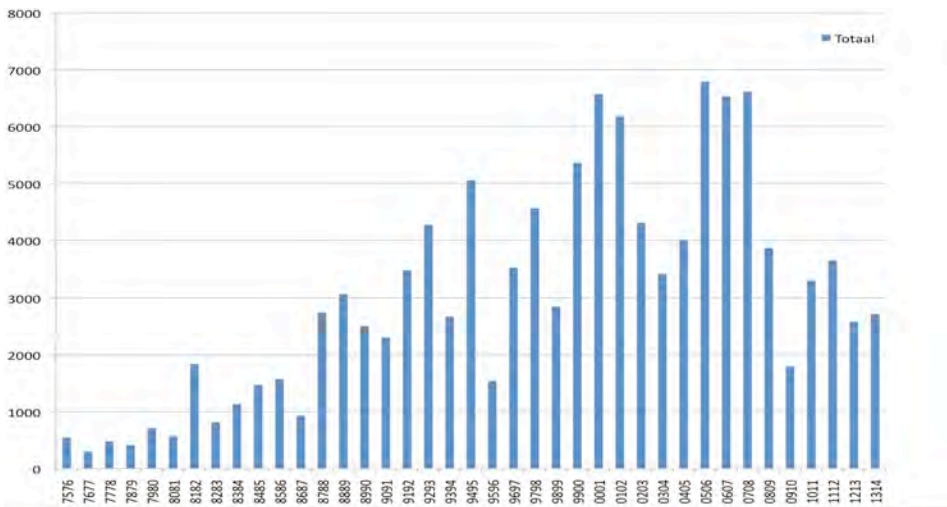
vochtig en bemest grasland. Op het menu staan smelten en wormen, aangevuld met plantaardig materiaal.

Wulpen zijn overdag actief en maken gebruik van gezamenlijke slaappleatsen. De aantallen nemen vanaf oktober toe en bereiken het maximum in de winter. Vanaf maart vertrekken de vogels naar hun broedgebieden in Finland, Noordwest-Rusland en Nederland en neemt het aantal pleisteraars snel af. Vanaf eind jaren zeventig broedt de Wulp ook in graslanden in het rivierengebied en in de Liemers. Daarnaast broeden de vogels op vochtige heide- en veengebieden. Op de heide van de Veluwezoom is het een voormalige broedvogel (Vogelwerkgroep Arnhem eo 2008).

Aantalsverloop pleisterende Wulpen

Het totaal aantal pleisterende Wulpen is geleidelijk toegenomen van rond de 500 per seizoen tot maximaal 6.792 in seizoen 2005/2006, de eerste van drie opeenvolgende zachte winters.

De strenge winters 1985/1986, 1995/1996 (Elfstedentocht) en 2009/2010 (veel sneeuw en ijs) zijn als dip in de aantallen herkenbaar. Wulpen en Kieviten trekken weg bij een lange vorstperiode of lange tijd een sneeuwdek. In zachte winters verblijven er wel meer Wulpen in het oostelijk rivierengebied dan in koudere winters. Veruit het grootste aantal Wulpen verblijft in de winter in het Waddengebied en in de Delta. De aantallen in het binnenland zijn relatief klein. De landelijke trend is licht toenemend terwijl de trend voor het binnenland onzeker is. In het oostelijk rivierengebied lijkt recent een daling ingezet.

Figuur 4. Totaal aantal Wulpen per seizoen in het oostelijk rivierengebied 1975/76-2013/14. (seizoen: sept 1975-april 1976 = 7576)

Slaapplaatsen

Wulpen foerageren overdag in groepen op verschillende locaties en kunnen tijdens de watervogeltelling gemist worden omdat ze niet opvallen, verscholen zitten in geaccidenteerd terrein of binnendijks hun voedsel vinden. Slaapplaatsen geven een indicatie van aantallen die in de regio aanwezig zijn. Het is niet bekend hoever foerageergebieden en slaapplaats van elkaar verwijderd zijn. Olaf Klaassen (1998) ontdekte begin 1998 dat Wulpen in de omgeving van Arnhem en Westervoort wisselende locaties gebruiken om te overnachten. Hij trof de vogels aan in de Middelwaard nabij Looveer, de Huissense Waarden en de Nieuwe Haven te Arnhem. Op zes dagen waren er meer dan 700 vogels aanwezig waarbij de Middelwaard eenmaal 890 overnachters had. De slaapplaats Huissense Waarden-Zuid is sinds eind jaren zeventig in gebruik. Denters (1984) telde er 580 in januari 1983. Vogel (1991) vermeldt Huissense Waarden-Zuid en Fraterwaard

als grote slaapplaatsen waar meer dan 100 Wulpen overnachten. Meinerswijk, Bijland en Cortenoever worden genoemd als kleine slaapplaats. Dick van Dorp telde in de Nieuwe Haven te Arnhem in december, januari en februari 2013/14 (zachte winter) minstens 22 maal meer dan 700 vogels met als maximum 1.235 op 26 januari na zonsondergang (bron: Sovon & Waarneming.nl, van Dorp in prep.). Net als eerdere resultaten blijkt dat Wulpen op wisselende locaties slapen. De Hondsbroekse Pleij, Koningspleij, Huissense Waarden en uiterwaarden bij Malburgen worden gebruikt. In maart nemen de aantallen af. Een andere regelmatig getelde slaapplaats ligt in het Netterdense Broek, hier zijn maximaal op 4 januari 1200 slapers doorgegeven (bron: Sovon en www.waarneming.nl).

Alle Wulpen geteld?

Wulpen foerageren overdag in kleine groepen op verschillende locaties in de uiterwaarden en binnendijks. In seizoen

2013/2014 zijn er in totaal tijdens de watervogeltelling in het oostelijk rivierengebied 2.715 Wulpen genoteerd. De maxima per maand waren 594, 403 en 525 in resp. januari, februari en maart. Als we dat aantal vergelijken met de aantallen slapers rond de IJsselkop, dan lijkt het erop dat een deel van de Wulpen niet geteld wordt tijdens de watervogeltelling. Een deel verblijft waarschijnlijk in binnendijkse gebieden. In deze ganzen- en zwanentelgebieden worden die alleen geteld tijdens de internationale steltloper telling. Het is echter niet precies duidelijk waar de slapers van rond de IJsselkop overdag foerageren. In de winter zijn de zwaar bemeste graslanden in de uiterwaarden bij Westervoort favoriet. Op andere tijden lijken de vogels van verder weg te komen, bijvoorbeeld vanuit het Lathumse Broek (mededeling Dick van Dorp) of omgeving Steenderen of van buiten het werkgebied van de vogelwerkgroep (mededeling Jan Schoppers). Simultane slaapplaattellingen kunnen helpen om inzicht te krijgen in de aantallen Wulpen op de verschillende slaapplaatsen. Daarnaast is nodig om de aanvliegerichting vast te leggen zodat inzicht ontstaat over de verblijfplaatsen overdag. De internationale steltloper telling biedt een mooie kans om de verspreiding overdag in beeld te krijgen.

Internationale steltloper telling. Wat kun jij bijdragen?

In het weekend van 11 oktober en 15 november 2014 worden Kieviten en Wulpen gelijktijdig geteld in veel Europese landen. Dit is de vierde telling in een reeks waardoor duidelijk wordt welke veranderingen in aantal en verspreiding zijn opgetreden. Watervogeltellers doen "vanzelf" mee. Ganzen en zwanentellers noteren dan ook

de aantallen Kieviten en Wulpen in hun binnendijkse gebied. Dit vormt een mooie aanvulling op de watervogeltelling. Iedereen kan een vacant binnendijks gebied claimen en in het weekend van 11 oktober en 15 november meedoen. Een mooie kans om te zien waar Kievit en Wulp overdag foerageren. Een telgebied claimen kan op <http://portal.sovon.nl/portal/vacant/deel/1>. Tot slot kun je alle losse waarnemingen van pleisterende en slapende Kieviten en Wulpen melden via de invoer van Sovon/Slaapplaatsen of waarneming.nl.

Dank aan

Dit overzicht was niet mogelijk zonder de tellers die de afgelopen jaren in weer en wind de gegevens verzameld en genoteerd hebben. Sovon in de persoon van Erik van Winden die de resultaten heeft geselecteerd en bewerkt en de reeksen beschikbaar heeft gesteld. Dick van Dorp die in seizoen 2013-14 slaapplaatsen van Wulpen telde. Jan Schoppers die een eerdere versie kritisch doornam.

Greta van Hoorn

Literatuur

Denters, T. 1984. Wulpentellingen. Vlerk 1(2) 49-53

Van Dorp D. 2014. Fascinatie voor slapende Wulpen in de regio Arnhem. Vlerk 3 : 125-131.

Van Hoorn, G. 2013. Goudplevier *Pluvialis apricaria* P147-149 in: Vogelwerkgroep Arnhem e.o. 2013. Van IJsdruiker tot ijsgors.

Hornman, M., Hustings, F., Koffijberg, K. & Klaassen, O. 2012. Handleiding Sovon Watervogel- en slaapplaattellingen. Sovon Vogelonderzoek Nijmegen.

Hornman, M., Hustings, F., K., Van Winden, E., Ganzen- en Zwanenwerkgroep & Soldaat, L. 2013. Watervogels in Nederland in 2011/2012. Sovon rapport 2013/66. RWS BM 13.27. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Klaassen, O. 1998. Slapende Wulpen Numenius Arquata onder de rook van Arnhem. Vlerk 15(4) 124-127.

Kleefstra, R., Van Roomen, M., Van Winden, E. & Tanger, D. 2014. Pleisterende Goudplevier en Kieviten in Nederland. Limosa 87: 20-32.

Lensink, R. & VWG Arnhem eo 1993. Vogels in het Hart van Gelderland. KNNV-Uitgeverij/Sovon.

Vogel, R. 1991. Pleisterende vogels in het oostelijk rivierengebied; resultaten van tellingen buiten het broedseizoen langs Rijn en IJssel in het Hart van Gelderland 1978-89. Dieren, Vogelwerkgroep Arnhem en omstreken.

Vogelwerkgroep Arnhem e.o. 2008. Vogels van de Veluwezoom; 25 jaar onderzoek aan vogels in hun leefgebied. Vogelwerkgroep Arnhem e.o.

Foto: Koos Dansen

Kievit, Bergerden, 20 maart 2011

BIG YEAR 2013. Over een trage start, herhalingen van zetten, een vakantiedip en een goed najaar

Robert Keizer maakte van 2013 zijn Big Year. Twaalf maanden lang trok hij er bij nacht en ontij op uit om zoveel mogelijk verschillende vogelsoorten in Gelderland te spotten. De inzet: het record van 239 soorten uit 2010 verslaan. In deze Vlerk het verhaal van Robert over het derde kwartaal.

Deel 3

JULI

Zoals juni eindigde in een dip, zo startte juli. Sowieso al een redelijk tamme maand, maar juli 2013 sloeg alles. Nat, koud en winderig. Op de 6e was er eindelijk een beetje zwoele avond, waarop ik naar de Rijnstrangen toog om Woudaap toe te voegen aan de jaarlijst. Maar helaas leverde de nachtelijke poging niet tot resultaat. Een andere soort die nog ontbrak op de jaarlijst was de Zeearend. Na een melding van Gerrit Gerritsen en Piet Schermerhorn - waar anders dan in de Welsumerwaard-Noord? - rij ik zowel in de middag van de 12e als de ochtend van de 13e naar Veessen. Helaas blijft de vogel buiten beeld. Van 20 tot 27 juli verblijf ik op een camping bij Burgh-Haamstede in Zeeland en vermaak ik me onder andere met vogels in de Prunjepolder. Tot mijn frustratie laat de Zeearend van Veessen zich nu wel twee dagen op rij zien (24 en 25 juli). Maar ik vertik het om vanuit Zeeland de soort te twitchen. Als ik de 27e juli moe van de lange autorit met omleiding vanuit Zeeland thuiskom wordt de arend weer gemeld. Ik spring in eerste instantie meteen weer in de

auto, maar sta te tollen op mijn benen. Dus toch maar eerst even rustig avondeten. Na het eten ga ik alsnog naar de Welsumerwaard en mis de soort op minder dan vijf minuten ... Als het zo doorgaat haal ik benodigde twee soorten per maand om het record te breken niet eens! Maar dan keert het tij. Op de 28e besluit ik de melding van een Bonte Kraai bij Corle (Winterswijk) te checken. Vroeger een echte wintergast in Gelderland. Ik herinner me nog de exemplaren in de Voorsterklei eind jaren 80! Maar tegenwoordig zijn de aantallen op één hand te tellen in Gelderland. De laatste vijf jaar zat hierbij ook een overzomerend exemplaar bij Rheden (augustus 2010-april 2011). De waarnemer van nu is Robert Kwak en die kent zijn soorten wel. Als enige informatie geeft hij aan dat de vogel tussen 34 Zwarte Kraaien en enkele Roeken zat. Ik ga er daarom vanuit dat de vogel hier op een soort slaappleaks verblijft en besluit om 's morgens bijtijds naar het Winterwijkse te rijden. Bij het akkercomplex aangekomen zie ik gelukkig vele tientallen Zwarte Kraaien, maar wel in erg hoog gras. Het duurt even voordat ik de Bonte Kraai (229) vind. Gelukkig laat de vogel zich uiteindelijk goed zien en kan ik in vlucht goed de grijze onderstaartdekveren zien zodat ook een hybride uitgesloten kan worden. Na een alert op de Azewijngroep weet ook Wim Gerritsen de soort te zien en te fotograferen. De dag erna bewijst Wim Gerritsen mij een goede dienst door rond 21.00 uur een Koereiger in zomerkleed te vinden op de buizen van de baggerboot in Azewijn. Door direct in de auto te springen haal ik de soort nog juist voor donker

(#230), zodat de twee maandsorten voor juli toch nog gehaald worden en ik nog steeds op recordschema sta. Ook mooi is dat Erik Ernens drie weken naar Zuid-Afrika op vakantie is en ik mijn voorsprong op zijn jaarlijst nog verder kan vergroten.

AUGUSTUS

Begin augustus is de tijd voor doortrekkende Waterrietzangers in Nederland en in mindere mate Gelderland. De beste plekken voor de soort lijken het rietland benoorden Elburg en de nevengeul bij Wageningen te zijn. Op 3 en 10 augustus bezoek ik het rietland bij Elburg en circa 20 Rietzangers passeren de revue. Helaas geen één met de gewenste kruinstreep en tramrails op de rug. Wel blijft het een prachtig gebied en hoor ik meerdere Snorren en zie ik mooie groepen Baardmannen, minimaal twee Roerdompen en een Visarend. Ook de nevengeul levert niet het gewenste resultaat. Het blijkt sowieso een erg mager jaar voor Waterrietzanger in Nederland waarbij zelfs op de bekende landelijke plekken de soort niet of nauwelijks verschijnt. Op de 10e zie ik wel een fraaie Grauwe Franjepoot maar helaas enkele kilometers over de grens van Flevoland in het Harderbroek. 's Avonds dip ik de Kleine Strandloper bij Azewijn. Als die twee avonden later weer wordt gemeld, sta ik te darten en kan ik niet weg. Op de 13e bezoek ik met Erik E., die net terug is van Zuid-Afrika, zijn inventarisatiegebied bij de Kleine Gelderse Waard. We ontdekken een mooi groepje van vijf Kleine Zilverreigers (helaas geen nieuwe jaarsoort, want ik heb de vogel van het kassengebied van Bergerden al gedaan). Erik blijkt geheel verzadigd van zijn vogelavonturen in Zuid-Afrika en geeft aan definitief te stoppen met zijn Gelderse jaarlijstpoging. Ondanks het feit dat ik

twee dagen later voor twee weken naar Zuid-Frankrijk vertrek en hij alle gelegenheid heeft om in te lopen. Op de 16e vertrek ik naar Zuid-Frankrijk. Tijd om te relaxen, maar tegelijkertijd maak ik me ook wel wat zorgen om mijn Nederland- en Gelderlandlijst! Na een overnachting in Midden-Frankrijk krijg ik de 17e een appje op de Franse autoweg. Gestreepte Strandloper Welsumerwaard! &%*#\$@!!! Nog geen dag weg en meteen een knaller aan mijn broek! Gelukkig blijkt de afgelegen camping in St. Constant geen bereik te hebben, zodat de eerste week weg verder rustig en relaxed verloopt. In Gelderland blijkt het allerminst rustig en relaxed te verlopen. Bram Ubels schrijft geschiedenis door op de CES-ringbaan in de Ooijpolder de ene na de andere dwaalgast te vangen. Zijn strategie om 's nachts naast de geluiden van broedvogels ook de geluiden van zeldzaamheden af te spelen, werpt vruchten af. Zo vangt hij binnen twee dagen de eerste Struik- en Veldrietzanger voor Gelderland!! En passant vangt hij in augustus ook nog een Waterrietzanger en een Sperwergrasmus. Gelukkig voor mij tellen vangsten niet mee op de (jaar)lijst. Al blijft het natuurlijk gaaf om van dichtbij zo'n zeldzaamheid te kunnen bewonderen. Naast het vangstgeweld barst ook de zichtbare najaarstrek los. Als ik de laatste week op de camping in Frankrijk erachter kom dat er WiFi is en ik gewoon kosteloos kan internetten besluit ik dat dan maar eens te doen. What The F...?!! 105 whatsappjes van GelderlandAlert en Azewijnsebroek verschijnen in mijn display! 25 augustus blijkt één van de beste Wespendieftrekdagen voor Gelderland te zijn. Op de Elterberg telpost worden er ruim 470 geteld en overal elders worden ook aanzienlijke groepen gemeld. Ik was al blij met vijf ex over Gages (F). Daarnaast worden er nog verschil-

Foto: Alex Bos

Rosse Grutto

lende andere schaarse doortrekkers gemeld vanaf de trektelposten, zoals Roodpootvalk, Duinpieper, Morinel en Ortolaan. Mij resteert niets anders dan de vakantie uit te zitten en dan weer volop te gaan knallen in september. Augustus wordt afgeschreven ZERO points!

SEPTEMBER

31 augustus kom ik 's avonds weer aan in Wageningen. Na het uitpakken bekijk ik op www.waarneming.nl wat ik allemaal gemist heb voor mijn Gelderlandjaarlijst. De Gestreepte Strandloper van de 17e bij Veessen blijkt maar door weinigen gezien te zijn (maar ik vermoed dat ik hem wel had gehad als ik in den lande was geweest). Andere minder harde missers zijn de Zearend (wederom Veessen) en Kleine Strandloper blijkt vrijwel dagelijks gezien te zijn. Zelfs in mijn achtertuin bij de Wageningse nevengeul zit al enkele dagen een juveniele vogel. Ik besluit dan ook om 1

september goed te starten en sta met het eerste licht bij de nevengeul. Maar van een Kleine Strandloper geen spoor. 's Middags volgt een tweede dip als er een Hop in een zeer onoverzichtelijk volkstuintencomplex wordt gemeld nabij Weurt. Dat is niet de droomstart die ik verwachtte ... Om op recordschema te blijven heb ik minimaal vier soorten nodig deze maand, en liever meer om niet afhankelijk te zijn van de soortenaar-mere november- en decembermaand. In de avond van 4 september wordt er een Rosse Grutto gemeld en slecht gefotografeerd in de Erlecomse Waard (Ooijpolder). Remco Wester en ik twijfelen in eerste instantie aan de determinatie en sluiten een onvolwassen gewone Grutto nog niet uit. Remco vraagt als admin van www.waarneming.nl een nadere omschrijving. Wanneer de waarnemer vervolgens een beschrijving van een zwarte eindband aan de staart geeft weten we het zeker: gewone Grutto! Maar de dag erop wordt het tegendeel bewezen wanneer Mark Wilkinson betere plaatjes op het net zet. Ik kan mezelf wel voor mijn kop slaan! Vrijdag 6 september sta ik dan ook vroeg bij de Erlecomse Waard waar ik ook Paul Gnodde aantref. Hij heeft de vogel nog niet kunnen vinden. Ook ik zie niets op het slik of het Waalstrandje staan. Dan wordt mijn aandacht getrokken door een soort steneneilandje in de Waal met veel meeuwen en Kieviten erop. En ja hoor daar staat de Rosse Grutto (#231) rustig te slapen en te poetsen. Erik E. die net van de CES-locatie afkomt kan al snel aanschuiven ('jaja gestopt met jaarlijsten' denk ik nog). 's Middags kan ik weer aan de bak en naar mijn 'home-patch' bij Veessen. Arno ten Hoeve heeft de middag ervoor niet één maar twee Zearenden ter plaatse gefotografeerd. Dubbele kansen, dubbele prijzen denk ik! Het wordt echter een

troostprijs met drie fraaie Zwarte Ooievaars en een Geoorde Fuut, maar geen arenden ... Zaterdag de 7e heb ik met Reinoud Vermoolen afgesproken om het Kootwijkerzand uit te kammen. Dit is de plek om in deze tijd van het jaar Morinelplevier of Duinpieper aan de grond te vinden, en ook Ortolaan en Roodpootvalk moet ik nog en zijn hier denkbaar. Zo makkelijk als de drie eerstgenoemden vorig jaar waren, met vrijwel dagelijks Duinpiepers en Ortolanen (tot zelfs 6 ex!) bij het Dal van Deelen en meerdere Morinellen ter plaatse op het Kootwijkerzand, zo schaars zijn ze dit jaar. Twee keer denken Reinoud en ik prijs te hebben op de grote zandvlakte van het Kootwijkse als we een plevierachtige pjuu roep horen. De eerste keer komt er een Goudplevier over en de tweede keer een Bontbek! De gehoopte doelsoorten blijven uit. Erg zuur is het dat Tammo en Fabian Meijer de volgende dag wel een Duinpieper aan de grond vinden op het Kootwijkerzand. In de ochtend van de 9e ga ik hiernaar op zoek maar ik kan de vogel in het uitgestrekte zand (natuurlijk) niet terugvinden. Net met Reinoud terug in Wageningen komt de melding van een mogelijke Waterrietzanger in de maïs bij de Bennekomse Hooilanden, helaas blijft ook deze vogel onzichtbaar. In de ochtend van 8 september ga ik een dagje met de kinderen vogelen bij de Welsumerwaard. De dag ervoor is er een MEGA ontdekt door Piet Schermerhorn aan de 'verkeerde' kant van de IJssel, namelijk een Kleine Geelpootruiter in de Hengforderwaarden (Overijssel). Aangezien de vogel 's morgens nog niet is teruggevonden, hoop ik dat-ie de rivier is overgewipt en nu Gelderland aandoet. Een eerste scan over het slik levert direct drie Kanoeten in winterkleed op, en niet veel later cirkelen de drie Zwarte Ooievaars weer eens boven

Koereiger, Charente Maritime

ons hoofd. Dan is er opeens paniek onder de vogels en komt er eerst een onvolwassen en daarna nog een tweedejaars Zeearend (#232) laag langsvliegen. Eindelijk in the pocket! Op de terugweg komt de piep dat de Geelpootruiter weer is teruggevonden in de Hengforderwaarden. Omdat we toch in de buurt zijn rijden we erlangs en vermaken de kinderen zich in de uiterwaard met een baldadige koe die niet van haar paadje af wil wijken. Na even kwijt te zijn geweest krijg ik de Kleine Geelpootruiter na een half uurtje toch in beeld en gaan we terug naar huis, of toch niet? Een appje komt binnen met de melding van twee Roodkeelpiepers ter plaatse bij Winterswijk. Wederom van Robert Kwak en wederom zonder aanvullende info ... In the winning mood besluit ik om toch maar te gaan, dat had ik beter niet kunnen doen. Op de plek aangekomen sta ik naar een leeg, eentonig weiland van Engels raagras te kijken. Niet bepaald het biotoop waar je een

Zeearend, Elbe

Roodkeelpieper verwacht. Ik besluit voor de vorm een nat natuurontwikkelingsterreintje in de buurt uit te kammen maar vind niets. Later blijkt dat de piepers zich 's ochtends vroeg bevonden in een groepje roodborsttapuiten op doortrek op het prikkeldraad ... Tja, met die info was ik natuurlijk nooit gaan rijden ...Het wordt nog erger als Tim de Boer meldt dat hij zojuist een Duinpieper heeft opgeschopt op Dal van Deelen en het beest waarschijnlijk is ingevallen op het Deelensche Veld. Dat ga ik vanuit Winterswijk niet meer redden en dat kan ik mijn kinderen al helemaal niet meer aandoen. De middag van 9 september zorgt dat ik weer terugkom op het recordschema. Herman van Oosten heeft 's morgens een onvolwassen Roodpootvalk gevonden bij het Meteo-station aan de Veensteeg bij Wageningen. De vogel lijkt echter weggevologen. Ik bel Aart Vink en vind hem bereid om te gaan zoeken. Helaas blijft zijn zoekactie negatief en ziet hij alleen

enkele Boomvalken. Om 16.00 uur wordt de vogel echter opnieuw gemeld. Ik stap snel in mijn auto en rij een uurtje eerder dan normaal weg van mijn werk in Rozendaal. Twintig minuten later sta ik bij de Veensteeg maar ik zie helemaal niemand. Wat ik wel zie is een prachtige onvolwassen Roodpootvalk (#233) op een paaltje, soms in conflict met een Torenvalk. Al snel komt Fabian Meijer bij me staan en volgen er meer vogelaars. Na het avondeten appt Tim de Boer dat hij een Kleine Strandloper heeft bij Veessen. Ik kan hem nog net halen voor donker en dat doe ik dan ook (#234). Op 11, 14 en 21 september struin ik over de akkers bij Dal van Deelen en de plagstukken van Deelensche Veld en Otterlosche Zand, maar Morinel, Duinpieper en Ortolaan geven geen van allen thuis. Ook een Notenkraaker die kortstondig wordt gezien in Wageningen op de 6e en 14e weet alle vogelaars te ontlopen. Op 22 september begeef ik me opnieuw naar de Welsumerwaard met mijn kinderen. De dips op de soortenarme Veluwe afgelopen weken hebben me laten kiezen voor de soortenrijke IJsseluiterswaard. Ik hoop op schaarse doortrekkers als Duinpieper, Roodkeelpieper, Smelleken, IJsgors of een zeldzame steltloper. Vrijwel direct na aankomst worden we begroet door de twee Zeearenden die mooi laag langs komen vliegen. Op de IJsseldijk zie ik Fabian staan. Ik bel hem en hij heeft ze ook gezien. Ik vraag hem of hij nog wat anders leuks gezien heeft zoals bijvoorbeeld een Smelleken. Tot mijn verbazing beaamt hij dat ze die soort net gezien hebben, maar wel aan de andere kant van de IJssel in Overijssel! Ik vraag hem mij direct te bellen als hij de vogel weer ziet omdat hij nog ontbreekt op mijn jaarlijst. Even later zie ik drie Bonte Strandlopers en een tweetal Bontbekplevieren in paniek opvliegen, tegelijkertijd gaat mijn

telefoon. Ik ben net te laat met opnemen en bel terug. Het blijkt Fabian. "Of ik het Smelleken heb zien vliegen?" Het joeg alle steltlopers op, maar vloog erg laag verder het gebied in en is mogelijk aan de Gelderse kant geland. SHIT! Wel de stelten gezien maar niet de doelsoort! Snel stop ik de kinderen in de auto en ik rij naar de noordelijke ingang van de Welsumerwaard-Noord. Vlak voor de koeienbrug stoot ik een klein valkje op van de IJsseloever. Yes, een mooi onvolwassen Smelleken (#235). Als bonus gaat de vogel mooi in een wilgentopje zitten en laat zich uitstekend bekijken en fotograferen. In de middag van de 23e september komt er een app van Roel Schwartz binnen met een geluidsopname en de vraag Bladkoning? Voordat ik het fragment geopend heb komt er een bericht met een volmondig JAAA binnen van Jelle Aalders. Ik besluit meteen in de auto te stappen want Bladkoning is een erg welkome jaarsoort. Ik pik Jelle en Guus Jennikens op in Velp die in allerijl de collegebanken hebben verlaten. Voor Guus is het nog een nieuwe soort. Een klein half uurtje later staan we in het Azewijnse Broek waar Roel ons al opwacht. De vogel heeft enkele malen geroepen en ook menen Wim Gerritsen en Roel de vogel zingend gehoord te hebben. Ze hebben hem alleen nog niet gezien. Inmiddels is de vogel al even stil. We gaan staan bij een wilgencomplexje met veel Tjiftjaffen en Pimpelmezen. Na een kwartiertje hoor ik samen met de anderen een Bladkoningachtige dubbele tju-wie-roep. In the pocket! Daarna blijft het echter stil en we kunnen wederom geen vogel vinden. Iedereen is blij maar ik heb een beetje een dubbel gevoel. Dit is wel heel marginaal, 1 roepje! Ronald Stolk en Tim de Boer komen ook nog helpen zoeken, maar we vinden niets meer terug. Terug op kantoor

Roodpootvalk - Veenkampen Wageningen 2013

luister ik de opname van Roel op de computer nog eens na. Het begint met een tjiif, dan twee keer een bladkoningachtige dubbele roep maar wel vrij hoog en niet zo explosief als ik Bladkoning normaal hoor doen en dan gaat het verder met de enkele tsih-roep van een Rietgors. Ik app Roel dat ik wat begin te twijfelen over de determinatie en vraag hem om er een sonogram van te maken. Dat doet hij. Na raadpleging van enkele experts blijken de twee dubbele roepjes qua vorm weliswaar goed overeen te stemmen met Bladkoning en met Zwarte Mees, maar de toonhoogte ligt zeker 0,5 kHz te hoog voor beide soorten en valt daarmee buiten het bekende spectrum. Het oordeel luidt dan ook waarschijnlijk afwijkende Bladkoning of Zwarte Mees, maar een afwijkende gewone soort is ook niet uitgesloten (Rietgors??). Helaas voor mij dus geen telbare jaarsoort erbij. Op 27 september krijg ik tijdens het avondeten een belletje

Foto: Koos Dansen

Zwarte Ooievaar, Elbe

van Erik E.: Rudie Schwartz heeft een vermoedelijke Roodkeelpieper gevonden en enkele keren opvliegend gezien en gehoord bij het Azewijnse Broek. Hij is al onderweg en Jelle A. ook. Ik besef dat het een race tegen de klok wordt om er voor de schemer te zijn. Ik excuseer vrouw en kinderen en verlaat vroegtijdig het avondeten. Plankgas gaat het richting Azewijn, maar bij Duiven rij ik een file in. Ondertussen hangt een zenuwachtige Erik E. aan de lijn: of ik er al bijna ben? Ze willen een 'sweep' doen voordat de schemer invalt. Ik vraag hem om nog even geduld te betrachten. De file lost op en over een kwartiertje ben ik er volgens mijn routeplanner. Als ik de Azewijnsestraat oprij belt Erik E. weer, ze willen nu echt gaan zoeken; mijn routeplanner zegt dat ik er over 3 minuten ben ... Vol gas scheur ik door, rechtsaf de Omsteg in en nogmaals rechtsaf het zandpad op naar het Azewijnse Broek waar ik al enkele vogelaars in het gebied zie lopen ... GRRR! Aan het einde van het pad stop ik en ren naar Erik E. die fanatiek staat te wenken. De vogel is zojuist opgevlogen en luidroepend langsgevlogen, maar ook

doorgevlogen! Gelukkig heeft Erik hem nog in beeld en legt mij uit waar ik moet kijken. Boven de populierenrij kan ik hem oppikken, ik zie een pieper vliegen die aanstalten maakt om achter de populieren te landen. Roodkeelpieper (#236) in the pocket, maar zeker geen bevredigende waarneming. Jelle laat mij de overduidelijke opnames van de roepende vogel horen en de determinatie is zeker correct. Wel baal ik dat ik de vogel zelf niet heb gehoord en slechts matig heb gezien. De volgende dag krijg ik een mooie jaarlijstbonus. De eerste ganzentrek is begonnen en een zeer welkome Dwerggans (#237) wordt gevonden in een klein groepje Kolganzen en een Brandgans bij Bommel. Ik ben snel ter plaatse en zie tot mijn tevredenheid dat de vogel ongeringd en 'fully winged' is. De vogel blijkt zeer plaatstrouw en is de rest van het jaar twitchbaar op deze plek. Steeds gepaard met een Kolgans. Over de herkomst valt te twisten, maar gezien de ongeringdheid en gave vleugels krijgt hij het voordeel van de twijfel. Ik ben er in elk geval blij mee, want de Zweedse populatie is de afgelopen jaren behoorlijk uitgedund door een paartje Zearend, zodat het maar de vraag is hoe lang we nog van deze soort kunnen genieten in Nederland, laat staan in Gelderland! Zo weet ik uiteindelijk de septembermaand af te sluiten met maar liefst zeven nieuwe jaarsoorten. Ik heb niet alleen de schade van augustus goedgemaakt, maar ook een mooie sprong in het recordschema van Erik Lam gemaakt. Ik heb nog maar drie soorten nodig om het record te breken, waaronder nog enkele relatief makkelijke als Kleine Barmsijs en Rotgans.

Robert Keizer
robertkeizer@hotmail.com

Excursie Noord- en West-Friesland, 16 augustus 2014

Tot en met de laatste dag vóór deze excursie was het lange tijd guur weer met harde wind en slagregen. Maar kijk, uitgerekend voor deze zaterdag was de weersvoorspelling zonnig. Om 06u50 vertrokken we van Sonsbeek, in de regen; 16 deelnemers, de vrouwen in de meerderheid. Onderweg passeerden we Grote Zilverreigers (meer dan tien), twee Ooievaars, plaatselijk veel Kieviten, Roeken, Huis- en Boerenzwaluwen.

In de Workumerwaard deden we twee uitkijkpunten aan. Een kleine twee uur lang hielden we ons hier bezig met vogels kijken. Er zat genoeg! Ver weg zaten drie Reuzensterns. Soms was hun stevige rode snavel even goed te zien, maar zonder telescoop zag je niet zo veel van ze. Nee dan de tientallen Kemphaantjes, prima zichtbaar in het gras. Leuk dat ze niet wegvlogen maar stug door bleven fourageren. De vluchten Goudplevieren waren juist vliegend het mooist. Af en toe lieten ze hun melodieuze roep horen, een geluid om blij van te worden.

Op de Reuzensterns hadden we wel min of meer hoopvol gerekend, maar Nonnetjes? Ik weet niet meer wie ze met arendsoog + glazen oog van de telescoop ontdekte. Twee wijfjes, heel ver achterin een brede sloot. Soms kwamen ze even tevoorschijn uit de dichte oevervegetatie; lang genoeg om ons er allemaal van te overtuigen: ja hoor, Nonnetjes, in augustus. Ook opmerkelijk: twee Toppereenden, nogal een eind weg. Ze lokten discussie uit waaraan je ze met zekerheid kon onderscheiden van Kuifeenden; die waren er ook. Greta reageerde met kennis

van zaken, daar konden we op bouwen. Verder valt er o.a. nog te vermelden dat we een Geoorde Fuut zagen, wat Lepelaars, veel Watersnippen, Groenpootruiter, Oeverloper, Visdiefjes, een aantal Bruine Kiekendieven en een Sperwer. Wanneer mijn ogen moe werden van het turen door een telescoop, kon ik ze laten rusten op de honderden Knobbelzwanen. Wat een pracht, zo'n concentratie sierlijke witte vogels, helder afstekend tegen het donkere water. En in het riet zong een Kleine Karekiet.

Om kwart over tien vertrokken we naar de Zwarte Haan. Het weer was toch niet zo mooi als ons was voorgespiegeld. Er waren perioden met zon en mooie wolkenluchten boven het vlakke weidse land. Slechts af en toe kregen we een bui, maar met maximaal 18 graden en een harde westenwind was het onbehagelijk kil. Dus een koffiepauze in het café was een prettige onderbreking, zeker in zo'n locatie met een heel streekeigen charme. De kersenvlaaien met slagroom gingen er goed in.

Op het wad waren vogels in groten getale en diverse soorten. Plenty Bergeenden zaten hier. Kluten waren er in een spectaculair grote wolk. Zeer indrukwekkend was het schouwspel toen ze opvlogen! Het was verleidelijk om hier het hoogwater af te wachten, maar Ivo en Cor verzekerden dat Westhoek nog veel interessanter zou zijn. Daar hadden ze gelijk in.

We arriveerden er precies een uur voor het water naar verwachting op zijn hoogst

zou zijn. Ook hier werden we verrast door de ongelooflijk grote concentratie Kluten, duizenden!! Rosse Grutto's en Kanoeten, talrijk en deels in zomerkleed, verkeerden in een bont gezelschap met andere wadvogels: Wulpen, Tureluurs, Bonte Strandlopers, Zilverplevieren, Bontbekplevieren, noem maar op. Een Regenwulp werd gespot en kwam fraai in beeld, Gele Kwikstaarten vlogen over, Scholeksters tepietten luid. We kwamen ogen tekort, en wat zat er tussen het gekriool van wadvogels op de hoogwatervluchtplaats? Juist, Krombekstrandlopers; daar keken we al naar uit. De vloed kwam steeds hoger en bleef langer opkomen dan verwacht. Er ontstond veel heen en weer gevlieg en ten slotte vlogen grote groepen de dijk over. Voor een deel van ons gezelschap was het toen mooi geweest en tijd om naar huis te gaan.

De achterblijvers zijn nog een tijd blijven turen naar de groepen wadvogels die aan

Fotograaf onbekend

Foto excursie Friesland met o.a. Bergeenden

het overtijen waren achter de dijk. Toen we daarop wel zo'n beetje uitgekeken waren zochten we onderaan de dijk een plek op met enige beschutting tegen de harde wind. Het wachten was de moeite waard. Aan het eind van de middag kwamen er groepen vogels terug op het wad, waar nog water stond. De lucht was toen glashelder en in schitterend licht hadden we grandioos mooi zicht, full colour en van korte afstand, op die hele variatie van wadvogels, inclusief de Krombekken en Zilverplevieren in prachtkleed. Wat een feest! En toen, toen kwam het gordijn van inktzwarte regenlucht boven Ameland in rap tempo dichtbij. Rennen! Op de parkeerplaats stond een nostalgisch versierd, aandoenlijk ijsocarretje te wachten op klandizie. De man keek verbijsterd naar de verwaaide groep hollende vogelaars met links en rechts uitstekende poten van statieven. Helaas, geen ijsjes-eters.

Het was kortom een zeer geslaagde excursie, en gezellig was het ook. Maarten en Chiel zagen nog een Visarend op een paaltje langs de terugweg. Bofkonten!

Alles bij elkaar hebben we in Friesland, inclusief de Visarend, 72 soorten gezien.

Marguerite Sweers
h.e.sweers@freeler.nl

Fascinatie voor slapende Wulpen in de regio Arnhem

Het afgelopen jaar heb ik met toenemend plezier een jaar lang vanaf april 2013 de drie belangrijkste slaapplekken van Wulpen in de regio Arnhem geteld. De aanleiding voor de slaapplekstellingen zijn de plannen voor een windmolenpark op de Koningspleij-Noord en de ontwikkeling van een klimaatbuffer langs de uiterwaarden van de IJssel. Aangezien de Wulp een Natura 2000-soort betreft en de slaapplekfunctie speciale bescherming geniet, is het interessant om meer over de aantallen, het gedrag en het terreingebruik te weten te komen. Ik ben het nodige te weten gekomen maar de opgedane kennis levert ook weer nieuwe vragen op. In dit artikel zet ik het aantalverloop van het afgelopen jaar uiteen en bespreek ik een aantal factoren die de keuze van de slaap-

plaatsen kunnen beïnvloeden.

Telmethode

Wulpen in een gebied tel je het beste op de slaapplek zelf of door de slaaptrek te tellen richting de slaapplek (tegen zonsopgang) of ervan af (bij zonsopkomst) (Denters 1984). Vanaf de slaapplek zwermen ze uit over de (wijde) omgeving en zijn ze minder gemakkelijk te tellen. Ze gaan bij voorkeur naar de zwaar bemeste cultuurgraslanden waar ze bij daglicht in relatief korte tijd veel voedsel (regenwormen e.d.) kunnen bemachtigen. In de regio Arnhem zijn in het winterhalfjaar de IJssel-uiterwaarden bij Westervoort en Olburgen en de Huissense Waarden e.o. duidelijk favoriet (van Hoorn 2014). Concentraties van enkele honderden

Figuur 1. Drie belangrijke slaapplekken van de Wulp in de regio Arnhem: Hondsbroekse Pleij (zwarte ster), Nieuwe Haven (rode ster) en Plasje Velperwaarden (groene ster). De gele ovalen zijn de belangrijkste voedselgebieden.

foeragerende Wulpen zijn in het winterhalfjaar niet ongewoon. Binnendijs is het Lathumse Broek e.o. ook in trek.

Drie slaappleatsen waren het afgelopen jaar duidelijk favoriet in de regio Arnhem, te weten de Hondsbroekse Pleij bij Westervoort, de landtong op de Nieuwe Haven van Arnhem en het Plasje in de Velperwaarden (figuur 1). Incidenteel werd ook gebruik gemaakt van het plasje in de Huissense Waard Zuid nabij het Looveer en de kribben langs de Koningspleij. In de iets ruimere regio wordt ook incidenteel bij Bergerden, in de Rijnstrangen (Kleine Gelderse Waard) en langs de Vale Plas geslapen. Uit westelijke richting (Meinerswijk en verder westwaarts) heb ik de afgelopen periode zelden Wulpen zien arriveren.

Typering van de slaappleatslocaties

De drie bezochte plekken zijn nogal verschillend van aard, wat van invloed is op de aantrekkelijkheid en het gebruik van de slaappleatsen door het jaar heen. De eerste slaappleat die de Wulpen aan het begin van het winterhalfjaar (augustus-november) intensief gebruikten

is de noordelijke plas van de Hondsbroekse Pleij. Deze plek heeft een zandige flauw oplopende bodem (1:50), waardoor de vogels op de westelijke oever uitgebreid kunnen poetsen en als het zo uitkomt in de directe omgeving zelfs voedsel kunnen zoeken. De waterstand in deze plas volgt met enige vertraging het rivierpeil in de IJssel. Als de Kolganzen massaal terugkomen in Nederland (vanaf begin november) en het peil te hoog wordt (eind november) dan verlaat de soort deze slaappleat ten gunste van de tweede slaappleat op de Nieuwe Haven. Kolganzen en Wulpen hebben een voorkeur voor dezelfde plekjes en lijken op een kleine ondiepe oever niet goed samen te gaan, in ieder geval niet als om het grote aantal gaat.

De bereikbaarheid van deze slaappleat voor de vogels is tamelijk lastig door de hoge Westervoortse brug in noordoostelijke richting en de drukke Pleij-route in westelijke richting. Tijdens de kermis van Westervoort begin oktober werd deze plek niet gebruikt; het lawaai en de verstoring tijdens de kermisdagen werden de Wulpen dan teveel. Het lijkt erop dat de route-gebonden

Opliegende Wulpen, Hondsbroekse Pleij, Westervoort, 14 januari 2014.

recreatie (op circa 125 m afstand van de slaappleaats) door de uiterwaarden zelden heeft geleid tot verstoring. De plaatselijke bevolking lijkt inmiddels te beseffen dat het een belangrijke vogelplek is. In Krijgsveld et al. (2008) zijn de met name voor kustgebieden vastgestelde verstoringsafstanden bij de Wulp door wandelaars gemiddeld 95-375 meter (maximaal 250-650 m). De Wulp geldt als een verstoringsgevoelige soort.

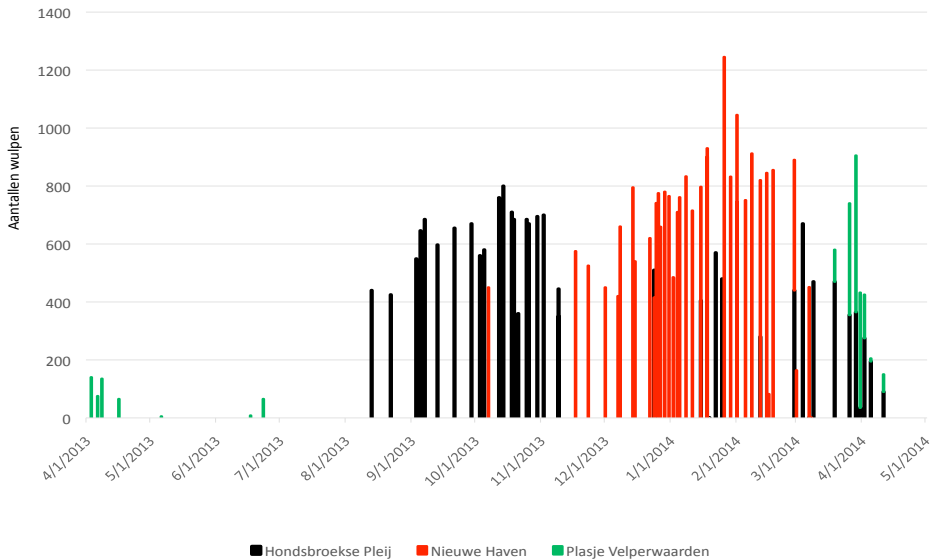
De tweede slaappleaats die werd gebruikt van begin december tot in maart ligt op de landtong van de Nieuwe Haven en is in ieder geval al sinds 1998 in gebruik (Klaassen 1998). Vaak komen de vogels in één grote of enkele wat kleinere groepen uit oostelijke (vanaf Westervoort) of zuidelijke richting (vanaf de Huissense Waarden Noord en het Looweer) van de voorverzamelplaatsen (vvp) nabij de voedselgebieden aangevlogen. Ze passeren dan het industrieterrein van de Kleefse Waard resp. de Sacharov-brug. Tegen de avondschemering zijn de rondvluchten van de soort voor Arnhemse begrippen ronduit spectaculair te noemen. Groepen van wel 500 Wulpen vliegen dan langdurig (tot wel 30 minuten) rondjes tussen de Forst-brug en de Sacharov-brug tegen een decor van licht en lawaai alvorens daadwerkelijk te gaan landen. De vogels slapen hier op de basaltglooiing van de Neder-Rijn, een geheel andere ondergrond dan de eerste plek. Het voordeel van deze plek is de geïsoleerde ligging; mensen betreden deze plek normaal gesproken niet. De recreatieve druk aan de overkant van de Neder-Rijn, langs de nevengeul bij Malburgen, kan de Wulpen weinig deren. Dat ligt anders voor de passerende beroepsvaart en de roeiers afkomstig van R.S.V. Jason ten tijde van het benaderen of verlaten van de slaappleaats.

Wulpen zijn dan erg nerveus en vliegen dan in één keer op en weg (ochtend) of vliegen nog een rondje voordat ze het voldoende vertrouwen (avond). De aantrekkelijkheid van deze plek wordt rechtstreeks beïnvloed door het rivierpeil. Het hoogteverschil tussen het einde van de landtong en de inhammen bedraagt >1.2 m (van 10.5 m tot 11.7 m +NAP; zie www.AHN.nl). De vogels schuiven bij een wassende rivier op naar de iets hoger gelegen delen stroomopwaarts. Bij harde wind uit het westen (Bf >6) en een relatief hoog rivierpeil houden ze het echter ook hier (tijdelijk) voor gezien.

De derde slaappleaats die op het einde van het winterseizoen (maart – april) in afnemende aantallen werd gebruikt is het Plasje in de Velperwaarden. Het afgelopen jaar stond er voldoende water in de getichelde lage delen van de Velperwaarden waardoor er weinig begroeiing stond (dus goed uitzicht) en mogelijkheden om te poetsen. Dit is een kwetsbare plek omdat er veel verkeer is op de Broekdijk en in de Velperwaarden regelmatig verstoring optreedt door wandelaars en waarschijnlijk door jagende vossen in de nacht. De Wulpen zitten dan ook zover mogelijk van de dijk af in de natte delen van het terrein. En als de lage delen geen water meer bevatten, zijn ze voor de soort niet langer aantrekkelijk.

Aantalsverloop

De drie slaappleaatsen zijn het afgelopen jaar intensief door mij geteld, zowel rond zonsopkomst als zonsondergang. In totaal is op 81 dagen geteld, tussen 3 april 2013 en 22 april 2014; de waarnemingen zijn ingevoerd op de website van waarneming.nl. Op vijf momenten in het begin van 2014 (4-1, 5-1, 18-1, 25-1 en 8-2) was het mogelijk om een

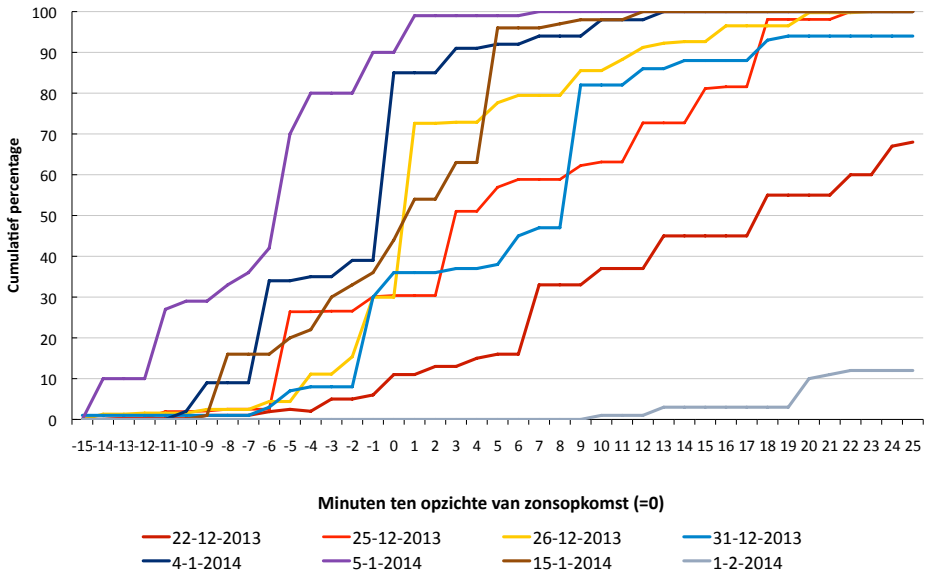
Figuur 2. Aantalsverloop op de drie slaappleatsen van Wulp in de regio Arnhem 2013-2014.

simultaantelling te houden samen met Olaf Klaassen (Looveer-Koningspleij). Daaruit bleek dat Wulpen in deze periode een sterke voorkeur hebben voor de slaappleats op de Nieuwe Haven en dat een aantal vogels in het donker ver na zonsondergang nog de favoriete slaappleats kan opzoeken.

In figuur 2 is het verloop van de aantallen over de drie slaappleatsen weergegeven. Daaruit blijkt dat de maxima in de eerste helft van het winterhalfjaar tussen 600-800 exemplaren bedroegen en op de Hondsbroekse Pleij werden geteld. De maxima in de tweede helft kwamen nog iets hoger uit op 800-1000 exemplaren en werden op de Nieuwe Haven geteld. Het hoogste aantal stelde ik vast op 26 januari 2014 met 1235 exemplaren op de slaappleats van de Nieuwe Haven. Het is daarmee één van de grootste concentraties van de overwinterende Wulp in het binnenland (Sovon Meetnet Slaappleatsen).

Uitbijters in deze reeks zijn twee korte episodes. De eerste episode valt samen met de kermis van Westervoort: de vogels slapen dan op de Nieuwe Haven (de rode balk begin oktober). De tweede episode valt samen met hoogwater in de Neder-Rijn waardoor de slaappleats op de Nieuwe Haven niet kan worden gebruikt: de Wulpen slapen dan weer op de Hondsbroekse Pleij. Op het einde van het seizoen (maart – april) is het minder voorspelbaar waar de soort gaat slapen, maar komt de locatie in de Velperwaarden duidelijk in beeld.

De aantallen die van de slaappleatsen gebruikmaken zijn op twee manieren opmerkelijk exact te bepalen. De eerste manier is als in de ochtend de slaaptrek naar de voedselgebieden tamelijk geleidelijk verloopt. Wegtrekkende Wulpen zijn dan bijna één voor één te tellen. In figuur 3 is de ochtendtrek uitgezet als functie van het tijdstip rondom zonsopkomst. Interessant

Figuur 3. Ochtendtrek van de Wulp vanaf de slaappleats op de landtong van de Nieuwe Haven.

is de grote spreiding in het verloop van de wegtrek, die waarschijnlijk te maken heeft met de windkracht in combinatie met de luchttemperatuur. De combinatie harde wind en lage temperaturen (<0°C) houdt vogels bijvoorbeeld langer aan de grond. Wulpen gaan dan eerst enige tijd voedsel zoeken op de landtong zelf om zo efficiënt mogelijk met energie om te gaan.

De tweede manier is om de aankomst van Wulpen op de slaappleats op video vast te leggen. Bij de Nieuwe Haven komt de soort in een of enkele compacte luid roepende groepen aanvliegen. Ze voeren eerst diverse rondvluchten uit als ware het Spreeuwen waarbij ze geleidelijk aan hoger gaan vliegen. Ze zijn dan in de westelijke hemel tegen een ondergaande zon goed te filmen. Ik heb op YouTube enkele filmpjes van rondvliegende Wulpen boven de Nieuwe Haven gezet: zie de link http://waarneming.nl/wn_link/list_for_user?user=18117 waar ook een filmpje

staat van de zogenaamde Kortbekwulp. De aantallen van de groepen Wulpen kunnen dan met behulp van foto's of stills op het beeldscherm nauwkeurig worden geteld. Hieronder zie je een voorbeeld van een foto van een rondvliegende groep.

En nu?

Wulpen zijn fascinerende vogels. Ze zijn tot op zekere hoogte voorspelbaar in hun gedrag, maar ook weer verrassend flexibel als de omstandigheden dat eisen waardoor je steeds weer net achter de feiten aanloopt. Het is verleidelijk om door te gaan met tellen en de gegevens te vergelijken met het voorafgaande jaar.

Maar ik zou ook graag Wulpen willen voorzien met kleurringen zodat je ze individueel kunt volgen. Ik heb het tot nu toe moeten doen met de bekende Kortbekwulp; een Wulp met een afwijkend korte snavel die het moet stellen met insecten e.d. in

plaats van wormen te eten. Ik heb deze vogel tussen 15 mei 2013 en 5 september 2014 negen maal gezien in de Velperwaarden en bij Westervoort. Daarnaast zag ik slechts een keer een Wulp met kleurringen; dat was op 21 mei 2011. Het betrof een vogel die in 2007 was geringd op het Réserve Naturelle de Moëze-Oléron (Frankrijk).

Verder zijn er nog plannen die aandacht vragen, omdat ze het de soort mogelijk nog lastiger gaan maken in de toekomst. Wulpen houden van lekker vetgemeste graslanden, maar niet van ruige struinnatuur in klimaatbuffers. In de Loowaard bijvoorbeeld tref je geen Wulpen (meer) aan. Misschien kunnen plannen van Natuurmonumenten in de Velperwaarden echter mooie zaken voor de soort opleveren. Wulpen houden ook niet van windmolens. Uit Duits onderzoek bleek dat 90% van de Wulpen windturbines meed over een afstand van 400 m (geciteerd door Fijn et al., 2010). De opstelling van windmolens in het toekomstige windmolenpark is dan van doorslaggevend belang. Je kunt gemakkelijk met enkele windmolens de belangrijke slaapplek op de Nieuwe Haven onbereikbaar maken voor grote groepen Wulpen. Dat zou zonde zijn, los van de vraag of het wettelijk is toegestaan. Is het in beide scenario's een kwestie van op tijd je kennis inbrengen in de planvorming?

Dankwoord

Ik dank Olaf Klaassen voor zijn belangstelling voor de Wulpentellingen het afgelopen jaar en zijn commentaar op een eerder concept en Jan Bernardus voor toestemming om zijn foto's van Wulpen te mogen opnemen.

Dick van Dorp
d.vandorp@chello.nl

Literatuurlijst

Denters, T. 1984. Wulpentellingen. Vlerk 1(2) 49-53.

Fijn, R.C., D.B. Kruijt & C. Heunks 2010. Beoordeling van effecten op vogels, overige fauna en flora van het geplande Windpark Goyerbrug, Gemeente Houten. Oriëntatiefase in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en quick scan in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport Bureau Waardenburg bv.

van Hoorn, G. 2014. Pleisterende Kieviten en Wulpen in het oostelijk rivierengebied. Vlerk 31 in prep.

Klaassen, O. 1998. Slapende Wulpen Numenius arquata onder de rook van Arnhem. Vlerk 15(4) 124-127.

Krijgsveld K.L., Smits R.R. & J. van der Winden 2008. Verstoring gevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg bv.

Spreuw, Oosterbeek, 27 februari 2009

Foto: Jan Bernardus (bron: http://www.vogelwerkgroeparnhem.nl/php/foto_jijst_2.php)

KIJKTIPS

Nu de zomermaanden achter ons liggen en met name onder de zangvogels al veel soorten zijn vertrokken naar Zuid-Europa en Afrika, is het de vraag wat er de komende maanden te verwachten valt in het werkgebied van de VWG Arnhem. Welke soorten nemen de plaats in van de vogels die een warm verblijf prefereren boven de herfst en winter in Nederland? En waar kunnen we deze najaars- en wintergasten verwachten? Hieronder een beknopt overzicht dat zich beperkt tot de maanden oktober, november en december.

Oktober is bij uitstek de maand om fraaie roofvogeltrek te kunnen zien. Soorten als Buizerd, Sperwer en de veel minder algemene Rode Wouw en Blauwe Kiekendief kunnen dan gezien worden. Met enige regelmaat ook in grote aantallen, zoals bleek op 15 oktober 2011 toen 7 Rode Wouwen en bijna 600 Buizerds de telpost Eltenberg passeerden. Deze telpost, gelegen tussen het Nederlandse Spijk en het Duitse Elten, is in deze periode bij gunstig weer zeker een bezoekje waard. Niet alleen voor roofvogels trouwens. In deze maand komt ook de trek van Houtduiven goed op gang. Geen bijzondere soort natuurlijk maar spectaculair is het zeker om linten van honderden tot duizenden exemplaren over te zien vliegen. Het meenemen van een verrekijker en/of telescoop is ten eerste aan te raden aangezien de meeste vogels vaak op grote hoogte passeren en met het blote oog niet of nauwelijks waarneembaar zijn. Oktober en de maanden die daarop volgen kunnen met wat geluk en geduld een zeldzame Klapekster opleveren. Deze vogel, mogelijk een incidentele maar meer

waarschijnlijk voormalige broedvogel, is bijna onmiskenbaar met het grijze uiterlijk en het zogenaamde "boevenmasker". De grootste kans op het zien van deze mooie soort is doorgaans op de grotere heidevelden zoals de Terletse hei, het Herikhuizerveld, de Worth-Rheder heide en de Loenermark. Een echte Veluwe-specialiteit dus. Toch kan de Klapekster ook wel op plaatsen opduiken die niet direct voor de hand liggen. Te denken valt daarbij aan de uiterwaarden van Rijn, Waal en IJssel. In de meeste gevallen zijn deze vogels echter snel verdwenen, terwijl de (meeste) exemplaren op heidevelden langer aanwezig blijven en soms zelfs wel tot in maart.

In oktober maar vooral november en december arriveren veel watervogels en echte wintergasten zoals Brilduikers, Nonnetjes, Grote Zaagbekken en Pijlstaarten. Deze zijn doorgaans voornamelijk te vinden op de grotere waterpartijen zoals De Bijland bij Lobith, Meinerswijk bij Arnhem, de Rhederlaag nabij Giesbeek, het Stroombroek bij Braamt en de zandwinplas bij Azewijn. Ook op andere, wat kleinere plassen kan men deze soorten tegenkomen maar vaak in mindere getale. Geluk heeft men wanneer er een echte regionale zeldzaamheid opduikt zoals bijvoorbeeld IJseend, Parelduiker of Middelste Zaagbek. De grootste trefkans daarop is eind november en de maand december.

Spechten, met uitzondering van de Draaihals, zijn uitgesproken standvogels die het gehele jaar door gezien en gehoord kunnen worden. Toch wil ik bij dezen even de aandacht richten op het bos Hekenbroek ten noorden van Hoog-Keppel. Dit kleine bos geniet

niet de populariteit en de bekendheid van bijvoorbeeld de Veluwezoom of het Bergherbos, maar toch zijn hier maar liefst 5 soorten te vinden. De Grote Bonte Specht natuurlijk, maar ook de Groene Specht, Zwarte Specht en (onregelmatig) de Kleine Bonte Specht en Middelste Bonte Specht. De laatste is de laatste jaren goed in opkomst, ook in het werkgebied van de VWG.

Eind oktober maar vooral in november is er een gerede kans om getuige te zijn van Kraanvogeltrek. Dit zijn happenings op zich. Men vergeet het niet snel wanneer er enkele exemplaren of zelfs een fraai lint van tientallen of honderden roepende Kranen over komt vliegen. De kans op (kortstondig) pleisterende vogels is kleiner maar komt zeker voor. In principe kan de soort overal in het werkgebied gezien worden, maar de kans lijkt wat groter te zijn in het oostelijk deel van het werkgebied.

Zoals in het begin van dit artikel al aangegeven: veel zangvogels zijn in de maanden oktober-december allang vertrokken naar het zuiden. Echter, er zijn ook soorten die het gehele jaar hier blijven of juist

in deze tijd zich wat vaker laten zien en/of horen. De zeer algemene soorten laat ik buiten beschouwing, maar Goudvink, Appelvink, Keep, Kruisbek en Sijs zijn hier goede voorbeelden van. De beste kans op eerstgenoemde drie soorten maakt men in boom- en struikrijke woonwijken, parken en bossen. Te denken valt daarbij aan plaatsen en steden als Rozendaal, Velp en Arnhem. Sijs en vooral Kruisbek zijn meer gebonden aan naaldboomrijke bossen zoals het Bergherbos en grote delen van de Veluwezoom. Met heel veel geluk, maar dat zijn pure toevalstrefers, kan er in deze periode ook een echte dwaalgast als Bladkoning, Humes Bladkoning of Pallas' Boszanger verschijnen. De laatste twee soorten zijn slechts eenmalig of enkele keren gezien in het werkgebied. Hoewel niets is uit te sluiten, lijkt het niet realistisch om te verwachten dat deze zangers op korte termijn wat vaker gezien zullen gaan worden.

Arjan Hell

Literatuur

Vogelwerkgroep Arnhem e.o. 2013, Van IJsdijker tot IJsgors, Arnhem

Foto: Ton Heekelaar (bron: http://www.vogelwerkgroeparnhem.nl/php/foro_ljst_2.php)

Keep, man, Plagdel, 11 april 2011

In de kijker: de Geitenmelker

Vrijdag 27 juni is een broeierige dag. Tegen vijven plopt een weerwaarschuwing op mijn telefoon: onweer verwacht, ik moet er rekening mee houden dat de Nachtzwaluwexcursie 's avonds niet doorgaat. Gelukkig blijkt het loos alarm. De onweerswolken trekken weg, de excursie gaat door. Het wordt een fantastische Nachtzwaluwshow.

Als iedereen zich klokslag half 9 heeft verzameld bij Bezoekerscentrum Veluwezoom, is het voor Nachtzwaluwen nog veel te vroeg. Excursieleidster Annemiek Demon trakteert ons daarom op een aantrekkelijk voorafje: wilduitkijkpunt Herikhuizen. Het wild stelt ons niet teleur. Een groep van wel twintig wilde zwijnen scharrelt langs de rand van het bos en tussen de hoog opgeschoten kruiden duikt regelmatig het kapstokachtige gewei van een edelhert op. Terwijl wij daarvan genieten, valt de schemering in en ontwaken de Nachtzwaluwen uit hun dagdromen.

Om bij die geheimzinnige nachtvogels te komen, hebben we nog een flinke wandeling te gaan. Annemiek leidt ons doelgericht via kronkelende zandpaadjes door het bos en over de heide. Binnen de kortste keren ben ik het gevoel voor noord en zuid volledig kwijt, maar plotseling is daar wel dat verrukkelijke gesnor, telkens ietsje in hoogte verspringend: een Nachtzwaluw, een echte! Wij excursiedelnemers worden daar behoorlijk opgewonden van, maar de excursieleidster is niet van plan er lang bij stil te staan. Dóór gaan we, tot we na een dik uur zwoegen door het zand op een asfaltpad belanden en Annemiek eindelijk haar driepoot uitvouwt.

Mix van Koekoek en Draaihals

Onze kijkplek heeft alles wat een Nachtzwaluw zich wensen kan: een stukje open heide met kale plekken en daaromheen vrijstaande bomen. Het gesnor laat dan ook niet lang op zich wachten. Binnen een paar minuten hebben we hem gevonden, zingend op een tak, op nog geen vijftien meter afstand. Het is nog net licht genoeg om hem prachtig te kunnen bekijken door de telescoop. Wat ik zie, heeft het profiel van een Koekoek en de camouflagekleuren van een Draaihals. Grote kraalogen, klein snaveltje. Tsjonge, wat laat hij zich mooi zien!

Dat het inderdaad een 'hij' is, blijkt als hij opvliegt: helderwitte vlekjes op de onderkant van de vleugels en aan het uiteinde van de buitenste staartpenen, dat hebben alleen de mannen. Om ze goed te laten zien aan zijn vrouwtje, blijft hij af en toe stil hangen in de lucht, waarbij hij zijn vleugels boven zijn rug tegen elkaar houdt en zijn staart wijd uitspreidt. Ook daar krijgen we een mooie demonstratie van. Aan het gesnor hadden we trouwens al kunnen weten, dat het een mannetje was: de mannen snorren tijdens de broedperiode, aan het begin en aan het einde van de nacht.

Geitenmelker

In de vlucht spert hij zijn onschuldige snaveltje regelmatig wijd open: er blijkt een enorme bek achter schuil te gaan! Een ware fuik, waarmee hij moeiteloos meikevers, nachtvlinders en motten uit de lucht schept. Stijve snorharen rond de bek geleiden de insecten de goede kant op en maken de

fuike zo nog groter. En dan te bedenken dat ik al onbedaarlijk moet hoesten, als er een piepklein vliegje in mijn keel belandt ... Vanwege die enorme bek en zijn heimelijke bestaan heeft Linnaeus de Nachtzwaluw *Caprimulgus* gedoopt: geitenmelker. Vroeger werd gedacht dat de Nachtzwaluw zich 's nachts stiekem laafde aan de uiers van geiten.

Onze Geitenmelker laat een vlinderachtige, ietwat zwalkende vlucht zien. Over de heide, soms rakelings langs ons heen. Om dan weer even neer te strijken op een tak en het gesnor te hervatten. Zo dichtbij, zo lang en zo duidelijk heb ik nog nooit een Nachtzwaluw gehoord en gezien. Ik kan er dan ook niet genoeg van krijgen. Vaag hoor ik hoe naast me iemand plotseling opgetogen uitroept: hij doet 't, hij klapt met zijn vleugels! Mijn oren registreren het en ik voel even een vraagteken in me opdoemen, maar ik heb het

te druk met kijken om er lang bij stil te staan. We blijven uren tot het echt stikdonker is en wandelen dan geheel verzadigd terug naar waar we begonnen waren.

Zweepslag

De volgende ochtend bij het ontbijt herkauw ik de belevenissen nog eens. En dan borrelt ook die opgetogen uitroep weer op. Hij klapt met zijn vleugels ... wat mag dat wel betekenen? Ik hoef niet lang te zoeken, de iPad geeft snel antwoord. Nachtzwaluwen maken inderdaad soms een klappend geluid met hun vleugels, tijdens een glijvlucht. Waarom ze dat doen, wordt me niet duidelijk. Misschien gebeurt het tijdens het baltsritueel waarbij hij de witte vlekjes laat zien? De meeste bronnen melden wel h oe ze dat geluid maken: door de vleugels boven het lijf tegen elkaar te klappen. E en auteur suggereert, dat deze bronnen elkaar napraten zonder dat daar eigen observaties

Foto: Jeroen Gosse

Nachtzwaluw in vlucht, Veluwezoom, 27 juni 2014

aan ten grondslag liggen (Lardinois, 2002). Deze auteur sluit zich aan bij de beschrijving van een Duitse onderzoeker uit 1941: de vogel slaat zijn vleugels eerst krachtig naar voren en houdt ze dan abrupt stil. Net als bij een zweeps slag geeft dat een klap.

En passant kom ik nog meer wetenswaardigheden tegen:

- Nachtzwaluwen komen over de hele wereld voor, er zijn in totaal maar liefst 95 soorten volgens de nieuwste IOC-lijst. De onze, *Caprimulgus europaeus*, broedt in vrijwel heel Europa (behalve in het uiterste noorden) en brengt de winter in Midden- en Zuid-Afrika door. Bij ons verblijven ze over het algemeen vanaf begin mei tot eind september.

- Anders dan de naam doet vermoeden zijn Nachtzwaluwen niet verwant met Zwaluwen, maar staan tussen de Uilen en de Gierzwaluwen.

- Oorspronkelijk behoorden onze hoogveengebieden tot de favoriete leefgebieden van Nachtzwaluwen. Toen die verdwenen waren, bleken heidevelden en zandverstuivingen een redelijk alternatief. Rond 1900 broedden in Nederland duizenden paren. Dat aantal is in de loop van de vorige eeuw fors gekelderd, tot enkele honderden op het dieptepunt. De oorzaak was waarschijnlijk vooral verlies aan leefgebied. De resterende zandgronden kregen bovendien een natuurlijker beheer en daarmee een dichtere begroeiing. Ook dat was voor de Nachtzwaluw geen vooruitgang. De afgelopen twintig jaar is de trend gelukkig gekeerd, onder meer door de toepassing van natuurlijke begrazing. De open plekken keerden terug, en daarmee ook de Nachtzwaluw. In 2013 waren binnen ons werkgebied in de Zuidoost-Veluwe 160

territoria te vinden (Vogel et al., 2014).

- Nachtzwaluwen beginnen al met een tweede legsel, voordat de jongen van het eerste legsel uitgevlogen zijn. In Nederland schijnt geen enkele andere vogel dat te doen (Lardinois, 2002). Het vrouwtje zit op de eieren van het tweede legsel te broeden, terwijl het mannetje voedsel aandraagt voor de jongen van het eerste legsel. De eieren liggen gewoon op de grond, de Nachtzwaluw doet geen moeite om een nest te bouwen. Als de broedplaats te onrustig blijkt, komt die enorme bek weer van pas: daarmee dragen ze de eieren zo nodig naar een andere plek.
- De Nachtzwaluw heeft een ingebouwde kam! Aan de middelste teen zit een getande nagel. Daarmee kamt hij het stof en de resten van insecten uit de stevige haren rond zijn bek (Megens, 2011).

Renske Postma
info@dekrachtvantaal.nl

Literatuur

nl.m.wikipedia.org/wiki/Nachtzwaluwen

Lardinois, R. 2002. Voorkomen, gedrag en ecologische ontwikkelingen van de nachtzwaluw in Nederland (www.nieuwe-wildernis.nl)

Gill, F. & D. Donsker (eds). 2014. IOC World Bird List (v 4.1). (www.worldbirdnames.org)

Megens, L. 2011. De nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*). (www.bec-info.com)

Vogel, R., H. Sierdsema & C. de Vaan. 2014. Broedvogels op de Zuidoost-Veluwe. Vlerk 31 (1): 25-29.

Ringterugmeldingen 16

In deze editie weer vier terugmeldingen van diverse pluimage. De ganzen hebben de overhand, maar wel drie verschillende soorten met elk een bijzonder verhaal. Ook een macaber verhaal van een Kokmeeuw. Ik dank Berend Voslamber, Cor de Vaan en Piet Schermerhorn voor het doorgeven van deze bijzondere waarnemingen. Stuur je terugmelding op naar ondergetekende en maak er zelf een stukje bij of anders doe ik het voor je.

Grauwe Gans Arnhem 8055572 GRL

De vogel is op 15 juni 2011 geringd in De Deelen in Friesland door Berend Voslamber. Tot 1 december is ze vier keer waargenomen in die provincie. Na ruim acht maanden van radiostilte was de verrassing groot toen er op 20 juli 2012 een aflezing ontvangen werd vanuit het zuiden van Noorwegen bij Orrevatnet door Arne Follestad. Een kleine twee maanden later op 13 september wordt de vogel gezien bij Westervoort door Holmer Vonk. In die omgeving wordt de vogel daarna nog drie maal doorgegeven met als laatste

op 23 december. Ook nu weer ruim acht maanden geen melding en wordt de vogel op 24 augustus 2014 in het noordwesten van Denemarken bij Karby Mors gezien door Erling Andersen. Of de vogel broedt en waar is nog niet duidelijk. Van de populatie in Friesland wordt vermoed dat ze is ontstaan uit vogels van Scandinavische herkomst en deze vogel past geheel in dat beeld.

Kolgans JUL

Cor de Vaan mailt me dat hij op zaterdag 16 november 2013 op pad was voor de watervogeltelling rondom de Bijland. De dichte mist maakt het tellen echter onmogelijk. Na een rondje door het gebied blijkt het overal potdicht te zitten. Dus dan maar een koffie in Herwen en daarna huiswaarts gefietst. Tussen Herwen en Aerdt is een groep Kollen zichtbaar vanaf de Aerdsedijk. Er zit een vogel met halsring JUL (zwart) tussen.

Enmaal thuisgekomen de gegevens direct ingevoerd en wat blijkt: de vogel is geringd in

Kolganzen bij Gubkin, Rusland

Figuur 1. De locaties waar *Kolgans JUL* is waargenomen in de periode 2002-2013.

Veere (Z) op 12-1-2002 (vrouwtje). De vogel is al 12 jaar of ouder. De bijgevoegde lijst geeft een aardig beeld van het trekgedrag van JUL. Vanaf 2002 tot en met 2005 wordt ze elke winter wel waargenomen in Nederland in februari en maart of oktober. Daarnaast zijn er ook meldingen uit Duitsland en Polen. Op zich niets bijzonders. In de 2006 en 2007 zijn er geen waarnemingen in Nederland. In 2008 t/m 2010 weer regelmatig in ons land gezien. Na oktober 2010 zijn er geen waarnemingen

meer, ook niet in 2011. Je zou denken dat ze het loodje heeft gelegd. Maar dan ineens is er een waarneming uit het zuidwesten van Rusland, Gubkin op 29-4-2012. De afstand tussen Herwen en Gubkin is ruim 2.200 km. Daarna weer een tijdje stil tot oktober van dit jaar een waarneming uit Dammer Wiesen en als laatste mijn waarneming in de rij. Uit contact met de waarnemer in Rusland, Peter Glazov, blijkt dat er jaarlijks circa 50.000 ganzen verblijven gedurende 3-4 weken. Het is een industrieel gebied waar bruinkool wordt gewonnen. Daarna gaan ze in enkele dagen door naar de Arctische gebieden. Deze informatie komt van de ganzen die een geo-transmitter dragen op die route.

Sneeuwgeel D44

Piet Schermerhorn meldt dat bij de Yperenplas al weken een gekleurde witte Sneeuwgeel (Geel D44) aanwezig is tussen de Soepganzen. De vogel is geringd

Sneeuwgeel D44, Yperenplas Wilp, 25 augustus 2014

op 13 juli 2013 als 2kj vrouw bij Neuss, iets ten westen van Düsseldorf, waar een lokale broedpopulatie schijnt te zitten. Daarna nog een tijdje in de Duitse bocht rondgehangen, en nu opeens bij Deventer. Toch wel een eindje vliegen! De vogel is trouwens weer gevlogen. De laatste keer dat ik haar zag was op 02 september jl. Ze heeft dus bijna een maand bij Deventer gebivakkeerd (1ste waarneming was op 07 augustus). Een keer is ze gezien in de Ossenwaard, maar dat was een kort uitstapje, want de dag daarop zat ze alweer bij de Yperenplas. Hoewel de herkomst van de populatie bij Neuss waarschijnlijk ontsnapt of losgelaten is kunnen we bij deze vogel toch wel spreken van een wilde. Ook Nijlganzen en Grote Canadese Ganzen begonnen zo bij ons en de rest is historie.

Kokmeeuw Arnhem.2506300, W-EKW7

Piet Schermerhorn mailt me enthousiast: nou dan heb ik weer een leuke voor je. Vandaag,

11 juni jl., vond ik op het dak van een bedrijf bij de havens in Deventer samen met Arno ten Hoeve een witte kleurring EKW7 in een nest van een Kleine Mantelmeeuw. Het paar had ook een schedel van een Kokmeeuw in het nest verwerkt. De vogel is op 25 juli 2013 geringd door Frank Majoor als 2 kj man op de Koningspleij in Arnhem. Tussen het ringen en de vondst van de ring zijn er geen meldingen ontvangen. Onduidelijk is hoe lang de vogel al dood was, maar gezien de schedel was de Kokmeeuw niet recent aan zijn eind gekomen. Wellicht is de Kokmeeuw dood gevonden door de Kleine Mantelmeeuw en als versiering voor het nest meegenomen. Heb je ook een terugmelding met een verhaal erbij, algemene soorten zijn ook welkom, stuur deze naar ondergetekende.

Jan Schoppers
Jan.schoppers@sovon.nl

Nest met omgeving en Arno ten Hoeven, haven Deventer, 11 juni 2014 (inzet: nest in detail)

Nationale Vogelweek 2014, verslag van 6 excursies in het werkgebied, mei 2014

Ook dit jaar waren leden van de VWG Arnhem actief in het kader van de Nationale Vogelweek 2014. In het werkgebied werden dit jaar 8 excursies georganiseerd.

De eerste excursie "Vogelzang op het Landgoed Biljoen bij Arnhem" werd gehouden op zondag 18 mei en geleid door Frans Duermeijer. Er waren 13 deelnemers, die om half negen in de ochtend aan de excursie begonnen. Het weer was schitterend met weinig wind, veel zon en een temperatuur van rond 18 graden.

De volgende vogelsoorten werden gezien en gehoord: Koolmees, Pimpelmees, Zwarte Kraai, veel Kauwen, Huismus, Boerenzwaluw, Soepeend, Aalscholver, Blauwe Reiger, Grauwe Gans, Nijlgans, veel Boomkruipers, Grote Bonte Specht, Vink, Winterkoning, Merel, Zanglijster, Tjiftjaf, veel Zwartkoppen, Tuinfluiter, Kleine Karekiet en IJsvogel.

De Grote Bonte Specht liet zich heel goed bewonderen tegen een eikenstam in de zon. Ook de Blauwe Reiger stond rustig te vissen aan de rand van de vijver. Verschillende Boomkruipers konden we ook goed door de verrekijker bewonderen alsmede veel Zwartkoppen. De deelnemers verbaasden zich over de harde zang van deze soort. De wandeling ging ook over het nieuwe wandelpad rond Overhagen. Hier is vrij veel riet en op twee plaatsen hoorden en zagen we de Kleine Karekiet.

Bij de schaatsvijver hadden we het klapstuk van de ochtend. Frans meende hem eerder

al te horen en ja hoor de IJSVOGEL! Iedereen kon de "blauwe diamant" heel goed over de vijver zien vliegen richting kasteel Biljoen. De deelnemers konden terugkijken op een zeer geslaagde wandeling en Frans geeft aan, dat hij volgend jaar weer benaderd mag worden.

De tweede excursie "Vogels van het Zevenaarse en Duivense Broek", georganiseerd door de Vrijwillige Weidevogelbeschermingsgroep Zevenaar e.o., begon op zondag 18 mei om half 10 in de ochtend. Onder leiding van Jan Willem Bakker fietsen 15 deelnemers vanaf Zevenaar door het Zevenaarse en Duivense Broek ten noorden van de A12. De fietstocht duurde drie uur en na afloop was iedereen enthousiast over alles wat ze gezien hadden. Er werden 28 verschillende vogelsoorten gezien, waaronder een Kievit, Fuut en Meerkoet op het nest, maar ook een Tapuit, Patrijs, Aalscholver, en alle grote weidevogels. Verder eveneens de Witte en de Gele Kwikstaart, een Visdiefje, een Veldleeuwerik en een Buizerd. Het was al met al een vruchtbare ochtend en zeker voor herhaling vatbaar.

De derde excursie "Vogels van de Hondbroekse Pleij bij Arnhem" op dinsdagavond 20 mei was goed bezet. Deze excursie werd geleid door ondergetekende. Er waren 18 deelnemers, waaronder twee leden van de VWG Arnhem e.o. De deelnemers kwamen uit Arnhem, Dieren, Kesteren, Klarenbeek, Velp en Westervoort. Het weer was goed, eerst bewolkt, later wat zon.

De excursie startte bij de eerste plas bij de brug van Westervoort. Het was leuk te beginnen met een groep van 18 foeragerende Grutto's, twee Tureluurs en een Kievit. Er zwom heel wat broedsel rond o.a. een paar Bergeenden met 10 kleintjes, verschillende families Grauwe Gans met jongen en een uitgebreide familie Nijlgans. Ook lieten zich een paar Putters prachtig bekijken vlak onder aan de dijk. Verder Kleine Mantelmeeuwen, een Zilvermeeuw en Visdiefjes.

Bij de tweede plas werd een aantal Kleine Plevieren en Witte en Gele Kwikstaarten gezien. Er vloog een Lepelaar over. De deelnemers hoorden een Veldleeuwerik zingen en zagen Oeverzwaluwen en Boerenzwaluwen. Verderop bij de afsluitwal bevonden zich een echtpaar Tapuit en weer Gele en Witte Kwikstaarten en Graspiepers. Aan het eind van de excursie werd nog een Ooievaar gezien en ter afsluiting in een poel binnendijs zwommen en doken nog drie Dodaarsjes. De deelnemers waren zeer tevreden. Samen kwamen we op zo'n 40 soorten. Niet gek voor twee uur vogelen. Volgend jaar dus weer.

De excursie "Avondwandeling Meinerswijk bij Arnhem" begon op woensdagavond 21 mei half 7. Onder leiding van Maria Peters en Cor de Vaan wandelden 14 deelnemers door Meinerswijk. Het was de vraag of het droog zou blijven en gelukkig was dat zo. Het speciale van deze avond was, dat de Koekoek-man zich uitgebreid liet horen en zien. Later werd ook nog het vrouwtje Koekoek met haar heldere geluid gehoord. In één van de plassen werd ook een IJsvogeltje gesignaleerd. Al wandelend was er behalve aandacht voor de vogels ook aandacht voor de planten zoals het grote aantal waterviolier

in de poel, die dicht bij de bunkers ligt. Ook de vierde excursie kreeg veel waardering van de deelnemers.

Excursie nummer 5 "De Wielewaal van het Leusveld bij Brummen" werd door Rick Karsenberg geleid op donderdagavond 22 mei om 7 uur. De excursie was bijna volgeboekt met 14 bezoekers uit Rheden, Warnsveld, Velp, Arnhem, Amsterdam, Eefde en Dieren. Lange tijd leek het weer de deelnemers parten te gaan spelen, maar uiteindelijk bleef het de hele excursie droog. Vogels werden helaas maar weinig gezien. Mogelijk had de constante dreiging van slecht weer hier iets mee te maken. Toch werden onder andere twee nesten van de Grote Bonte Specht gezien, een broedkolonie Blauwe Reigers, een Kleine Karekiet, een Boompieper en Kuifeend gezien. Erg leuke andere soorten waren ook een aantal reeën, hazen en een hazelworm van bijna 40 centimeter.

Op zaterdag 24 mei 19:30 leidde Gert de Jong de fietsexcursie "Vogels rond de Vinex in Arnhem". Dit was de zesde excursie, die gehouden werd. "Vogelen doe je met je oren", vertelde Gert de deelnemers. Hij had zich aangemeld als excursieleider voor een excursie voor beginnende vogelaars en had een mooie tocht uitgezet van vijf kilometer rondom Vinexwijk Schuytgraaf. Het mooie van die route was, dat die langs verschillende biotopen loopt. De start was bij station Arnhem-Zuid, vandaar onder het spoor door en over het fietspad parallel langs het spoor richting Rijndijk. Daar ligt een stukje met ruig terrein, waar Gert regelmatig Roodborst-tapuiten ziet. Dat had hij dan ook aangekondigd bij de excursie. Altijd gevaarlijk, want bij het vogelen worden zelden garanties

gegeven, maar gelukkig werden er inderdaad Roodborsttapuiten gespot.

Vervolgens ging de route over het nieuwe fietspad, dat van Elderveld naar Schuytgraaf loopt. Dat pad doorkruist een soort houtwal, waarna de deelnemers langs akkerland verder naar Schuytgraaf reden. Een beetje om hekken heen fietsend kwam men door rietland, daarna langs weiland over de Vogelenzangsestraat (!), om ten slotte over een wilgenlaantje bij een wat nattig gebied te arriveren. Hier werden de Groenling, Kleine Karekiet, Bosrietzanger, Zwartkop, Zanglijster en Winterkoning gehoord en sommigen in een flits gezien. Wel goed gezien werden de Krakeend, Meerkoet, Waterhoen, Visdief, Aalscholver en Grasmus, om een paar soorten te noemen.

Toen Gert de route aan het verkennen was, hoorde hij in de buurt van de Minervalaan een Zwarte Roodstaart. Deze Zwarte Roodstaart werd ook tijdens de excursie opgespoord en zowel goed gehoord als gezien. Al met al werden dus toch aardig wat soorten waargenomen. Gert vond de excursie geslaagd. Sterker nog ... er werden aanmerkelijk meer soorten gezien dan er deelnemers waren. Er hadden zich namelijk vijf mensen opgegeven, waarvan er slechts drie kwamen opdagen. Gert vond het niet erg, en de deelnemers zelf ook niet. Eigenlijk hadden ze bijna een privé-excursie en dat kunnen waarschijnlijk maar weinig

deelnemers aan de Nationale Vogelweek nazeggen.

Twee excursies gingen niet door wegens gebrek aan deelnemers. Te weten een fietsexcursie onder leiding van Dick van Dorp gepland op woensdag 21 mei 19:00 getiteld "Vogels kijken in Park Lingezen bij Arnhem" en de excursie "Vogels in de Azewijnse en Netterdense Broek", die gehouden zou worden op zondagmorgen 25 mei om 7:00 uur onder leiding van Roel Schwartz.

Toch was het ook dit jaar een geslaagde Nationale Vogelweek in ons gebied met in totaal 6 excursies en 77 deelnemers.

Maarten Bosman

Zanglijster, juveniel, Park Rosendael, 20 juni 2008

Foto: Erik de Waard (bron: http://www.vogelwerk-groeparnhem.nl/php/photo_lijst_2.php)

P

Van de ledenadministratie

Nieuwe leden

- Marianne de Koning, Brahmsstraat 28, 6904 DD ZEVENAAR, 06-38327004, o-ma-rienne@hotmail.com
- Hans Verbaan, Weerdjesstraat 105, 6811 JG ARNHEM, hansverbaan@hetnet.nl

Adreswijzigingen

- Jaap Bouwman, Huissensestraat 85, 6833 HM ARNHEM, 026-3211725, jaapdaan@chello.nl
- Erik Lam, Potsmaat 95, 6983 AS DOESBURG, 0313-474907, eg.lam@hetnet.nl

Overleden

- Sjef van der Molen, Velp.

Leden- en donateurs aantal per 30 aug 2014

Leden: 268
Donateurs: 7

Henk Tamerius

Oproep nieuwe voorzitter en penningmeester

Het komende kalenderjaar treden de huidige voorzitter Raymond Schuurkes en penningmeester Eite Boonstra af. Het bestuur zoekt daarom naar opvolging in beide functies. Heb jij er zelf interesse in, of ken je een mogelijk geschikte kandidaat, laat het mij dan weten. Ook gaat het huidige bestuur natuurlijk zelf op zoek.

De functieprofielen kunnen worden opgevraagd bij de voorzitter/het bestuur.

De tijdsbesteding van de voorzitter is maximaal een halve dag per week; voor de penningmeester is dat enkele uren per maand. Je komt binnen in een goed lopend en prettig bestuursteam.

De kandidaat-bestuursleden kunnen desgewenst in een aanloopperiode als algemeen bestuurslid optreden. Door nu al de vacatures te benoemen denken we in overleg met de kandidaten een passende oplossing te kunnen vinden.

Raymond Schuurkes

voorzitter@vogelwerkgroeparnhem.nl

Activiteitenprogramma najaar en winter 2014

Zaterdag 4 oktober

European Birdwatch Day. In samenwerking met Vogelbescherming en Trektellen.nl wordt deze dag de vogeltrek geteld bij de meeste van onze vaste trektelpunten, zoals IJsselkop, Elten en het Dal van Deelen. De locaties staan op www.vogelwerkgroeparnhem.nl en www.waarneming.nl. Iedereen is welkom om te komen kijken en mee te tellen.

Zaterdag 11 oktober

Sovon Watervogeltelling monitoring-gebieden, ganzen- en zwanentelling en daarnaast ook de Internationale Steltloper-telling Zie verder www.sovon.nl.

Zondag 12 oktober

Excursie Azewijnsche Broek en Eltenberg.

Het eerste excursiedoel is het Azewijnsche Broek. Een gebied waar veel bijzondere vogels gezien worden. Daarna gaan we naar de trektelpost Eltenberg (onderaan de berg in het Duitse deel), een inmiddels landelijk bekend punt om de roofvogeltrek te bekijken. Zie ook het linkje op de website. Het is onvoorspelbaar wat er die dag voorbijkomt. Vervoer per auto, neem je klapstoeltje mee. De autokosten worden hoofdelijk omgeslagen. Vertrek vanaf 8:30 uur parkeerplaats ziekenhuis Velp. Duurt tot uiterlijk 17:00 uur. Opgave via de website www.vogelwerkgroeparnhem.nl.

Zaterdag 18 oktober

Slaaplaatsstelling Grote Zilverreiger en

Aalscholver. Zie verder www.sovon.nl.

Zaterdag 25 en zondag 26 oktober

Landelijke slaaplaatsstelling Spreeuwen.

Zie verder www.sovon.nl.

Dinsdag 28 oktober

Vogelfoto's en vogels fotograferen.

Ledenavond met alle ins en outs over het maken van gewone en schitterende vogelfoto's. Enkele gerenommeerde fotografen uit onze eigen vereniging tonen hun foto's en vertellen over hun ervaringen in ons werkgebied. Nadere info volgt.

Plaats: Stadsboerderij/natuurcentrum Presikhaaf Arnhem, van 19.45 tot 21.45 uur.

Zaterdag 1 november

Nationale Natuurwerkdag.

Wij als vogelaars maken veel gebruik van natuurgebieden. Op deze dag kunnen we iets terugdoen door een natuurorganisatie te ondersteunen met praktisch natuurbeheer zoals wilgen knotten, heidebeheer etc. Bij het opmaken van de Vlerk waren de activiteiten binnen ons werkgebied nog niet bekend, maar er is altijd iets leuks te doen. Maak je keuze op www.natuurwerkdag.nl. Meestal begint de dag om 9:00 en duurt tot 15:30 uur en wordt er voor broodjes gezorgd.

Zaterdag 8 november

Slaaplaatsstelling ganzen en zwanen.

Zie verder www.sovon.nl.

Zondag 9 november

Excursie Grote Peel. Ooit was het een uitgestrekt (30.000 ha) hoogveengebied. Daarvan resteert nu nog 1.400 ha. Dit is de Grote Peel waar in het najaar de Kraanvogels aan de grond verblijven. Als de tijd het toelaat willen we ook een bezoek brengen aan de Deurnsche Peel en/of de Mariapeel. Vervoer is per auto en de kosten worden hoofdelijk omgeslagen. Vertrek 6:30 uur bij Sonsbeekingang Trianon/Chinees restaurant Zypendaalseweg te Arnhem. De terugkeer wordt vast na 18:00 uur. Opgave via de website www.vogelwerkgroeparnhem.nl.

Zaterdag 15 november

Sovon Watervogeltelling monitoring-gebieden, ganzen- en zwanentelling en daarnaast ook de Internationale Steltloper-telling. Zie verder www.sovon.nl.

Dinsdag 18 november 2014

Lezing door Wim Weenink, Apeldoorn. Volgens velen de beste natuur- en vogelfotograaf van Nederland. Fotografeert vooral op de Hoge Veluwe en in het IJsseldal in de stedendriehoek Apeldoorn – Deventer – Zutphen. Heeft schitterende foto's van hele rijen Ringmussen, Merels en Kramsvogels die het aan de stok hebben met Grote Bonte Spechten, Vechtende Haviken, Sperwers, Koekoeken, Nachtzwaluwen, zwanen, ganzen, eenden, IJsvogels. Schitterende sfeervolle landschappen, met ook zoogdieren als wilde zwijnen, dassen, vossen, boommarters. Soms bijna te mooi om waar te zijn. Met ook een goed droog humoristisch verhaal erbij.

Aanvang: 19.30 uur

Plaats: Hogeschool Van Hall-Larenstein, Larensteinselaan 26a, Velp

Toegang: gratis

Zaterdag 29 november

Landelijke Sovon-dag vanaf 9:30 uur, zoals vanouds in de Reehorst te Ede. Dit jaar is onze vogelwerkgroep niet aanwezig met een informatiestand. Kijk voor meer informatie op www.sovon.nl.

1 december- 15 januari

Eerste telperiode wintervogels. Zie verder www.Vogelatlas.nl.

15 december – 1 januari

Punt Transect Telling. Zie verder www.sovon.nl.

Zaterdag 20 december

Excursie Uiterwaarden langs de IJssel.

In de winter verblijven veel watervogels in de uiterwaarden langs de IJssel. We kiezen enkele gebieden uit om "rond te hangen" en trekken langzaam stroomafwaarts. Vervoer per auto, de kosten worden hoofdelijk omgeslagen. Vertrek 8:00 uur bij Sonsbeekingang Trianon/Chinees restaurant Zypendaalseweg te Arnhem. De terugkeer wordt na 18:00 verwacht, maar is sterk weersafhankelijk. Opgave via de website www.vogelwerkgroeparnhem.nl.

Zaterdag 20 december

Slaapplaatstelling Grote Zilverreiger (facultatief). Zie verder www.sovon.nl.

Contactpersonen

Broedvogeltellingen Veluwezoom

Broedvogeltellingen Gelderse Poort

Trektellingen

Watervogeltellingen

Slaapplaatstellingen

Voorjaarsfenologie

Gierzwaluwen

IJsvogel

Excursies

Waarnemingenarchief

Ruimtelijke ordening & planning (RO & P)

Stadsvogeladviseur Arnhem-noord

Stadsvogeladviseur Arnhem-centrum

Stadsvogeladviseur Arnhem-zuid

Cor de Vaan, 026 44 28 329, wielewaal.cdv@gmail.com

Frank Majoor, 026 84 82 415 (06 49 39 05 10), f.majoor5@upcmail.nl

Jan Schoppers, 026 49 55 556, jan.schoppers@sovon.nl

Greta van Hoorn, 026 35 11 805, g.van.hoorn@hccnet.nl

Jan Schoppers, 026 49 55 556, jan.schoppers@sovon.nl

Jos Pilzecker, 0575 56 10 42, jospilzecker@hetnet.nl

Theo Verhoeven, 026 31 14 227, t.verhoeven9@chello.nl

Roy Verhoef, 026 36 15 547, roy.verhoef@live.nl

www.vogelwerkgroeparnhem.nl

Arjen Poelmans, 06 29 12 32 68, arjen.maureen@online.nl

Coördinator gezocht. Aanmelden via de secretaris, secretaris@vogelwerkgroeparnhem.nl

Anne Voorbergen, 06 42 15 78 12,

stadsvogeladviseurarnhem@hotmail.com

Thea van Vulpen, tvulpen@xs4all.nl

Ronald Schrijber, 06 12 38 07 28, ronels@xs4all

De redactie draagt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud van de artikelen en behoudt zich het recht voor artikelen te weigeren of in te korten c.q. veranderingen aan te brengen. Overname van artikelen of gegevens uit artikelen is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de vogelwerkgroep (voorzitter@vogelwerkgroeparnhem.nl) die daarover afspraken maakt met de auteur/onderzoekers. Het kan voorkomen dat er kosten in rekening worden gebracht.

Richtlijnen bij het schrijven van bijdragen voor Vlerk

Aleen platte tekst, dus zonder enige opmaak: geen tabs, en/of verschillende lettertypes. Foto's, grafieken e.d. niet in de tekst verwerken, maar als los bestand aanleveren. Langere artikelen bij voorkeur in hoofdstukken verdelen in verband met de leesbaarheid. Getallen tot en met veertien voluit schrijven (acht, veertien enz.), getallen vanaf 15 in cijfers (19, 83, enz.). Dit geldt niet voor dagen van de maand, die schrijf je met een cijfer: dus 7 mei en 31 oktober 20120. Vogelnamen schrijven met hoofdletters zoals Grote Bonte Specht, Zwarte Specht, Grote Gele Kwikstaart etc.

Aanleveren tabellen, figuren, enz.

Geef in platte tekst met een korte tekst en nummer aan waar een bepaald figuur moet komen. Voorzie elk figuur van een nummer (tabel 1, 2 enz.; figuur 1, 2 enz.) en korte kop. Elk figuur moet voorzien zijn van een korte duidelijke verklarende tekst en/of een legenda, zodat de lezer weet waarover het figuur gaat. Tabellen in een niet opgemaakte Excel-file aanleveren. Dus geen randen, geen samengevoegde cellen, geen tekstopmaak etc.

Aanleveren van digitale foto's

Foto's bij artikelen digitaal aanleveren op minimaal 600dpi. Er is geen maximum aan aantal mb. Vermeld in de bestandsnaam de datum, wat er te zien is, locatie en naam fotograaf.

Hulp bij het schrijven

Een uitgebreidere richtlijn voor het schrijven is op te vragen bij de redactie. Indien gewenst kan de redactie ook helpen bij het verzamelen van informatie, of uw concept eens lezen.

Jaargang 31 nummer 3 September 2014

97	Van de voorzitter	<i>Raymond Schuurkes</i>
98	Van de redactie	<i>Jan Schoppers</i>
100	Vrijwilligers en hulp gezocht!	<i>Dick van Dorp, Secretaris</i>
101	Tellen in je eigen wijk. Broedvogels in een deel van Heseveld	<i>Marc de Bont</i>
109	Pleisterende Kieviten en Wulpen in het oostelijk rivieren.....	<i>Greta van Hoorn</i>
116	Big Year 2013: deel 3	<i>Robert Keizer</i>
123	Excursie Noord- en West-Friesland, 16 augustus 2014	<i>Marguerite Sweers</i>
125	Fascinatie voor slapende Wulpen in de regio Arnhem	<i>Dick van Dorp</i>
131	Kijktips	<i>Arjan Hell</i>
133	In de kijker: de Geitenmelker	<i>Renske Postma</i>
136	Ringterugmeldingen 16	<i>Jan Schoppers</i>
139	Nationale Vogelweek 2014, verslag van 6 excursies.....	<i>Maarten Bosman</i>
142	Van de ledenadministratie	<i>Henk Tamerius</i>
143	Activiteitenagenda	

Indien onbestelbaar gaarne retour aan
Vogelwerkgroep Arnhem en omstreken
p.a. Arnhemduinhoek 16, 6845 CN Arnhem